

សីហនុរ្យឌីបថាសីនា
អនុវិទ្យាល័យ វិចិត្រ
អភិបាលស្ថាប័ន

កម្ពុជរដ្ឋ

បណ្ណាសាស្ត្រសាកលវិទ្យាល័យស្រុក
ពុទ្ធកបណ្ឌិតសភាយ

បកាសីតោ

អនុស្សាវរណីយំ

ពុទ្ធសកេ ២៥៥៥

សីហនុរដ្ឋបាលសីនា អនុវត្តត្រូវបាន វិវត្តន៍

អភិធម្មត្ថសង្គហោ

កម្មវិធី

បញ្ហាសាស្ត្រសាកលវិទ្យាល័យស្ប ពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភាយ

បក្សាសីនា

អនុស្សរណ៍យំ

ពុទ្ធសកេ ២៥៥៤

ឈ្មោះសៀវភៅ	អភិធម្មត្ថសង្គហៈ
រចនាដោយ	ព្រះអនុរុទ្ធាចារ្យ
បរិវត្តដោយ	ធម្មានន្ទ វ៉ាន់ ចាន់សារ៉ែន
ការផ្សាយ	របស់ពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភានៃសាកលវិទ្យាល័យបញ្ញា- សាស្ត្រកម្ពុជា
កាលបរិច្ឆេទ	បឋមាសាសន ព.ស.២៥៥៤

ពាក្យអនុមោទនា

ការបោះពុម្ពផ្សាយគម្ពីរអង្គកថា ដីកា បករណវិសេសជាដើម របស់ ពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភានៃសាកលវិទ្យាល័យបញ្ញាសាស្ត្រកម្ពុជា ជាច្បាប់ផ្តួចផ្តើម បរិវត្តចេញពីច្បាប់រដ្ឋសន្តិយនា ដោយលោកគ្រូ**ធម្មានន្ទ ចាន់ ចាន់សារ៉ែន** និងព្យាយាមត្រួតពិនិត្យយ៉ាងម៉ត់ចត់ពីសហការីពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភា និងផ្តើម បោះពុម្ពដោយលោកបណ្ឌិត **កុល ឆេង** ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាភិបាល ។

ការបោះពុម្ពផ្សាយគម្ពីរអង្គកថា ដីកានេះ ដើម្បីជំនួយដល់ការសិក្សា គម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ដែលក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដកបានផ្តួចផ្តើមធ្វើតាំងពីឆ្នាំមមី ត្រីស័ក ពុទ្ធសករាជ ២៤៧២ ត្រូវនឹងគ្រិស្តសករាជ ១៩៣០ ហើយបានចប់ ជាស្ថាពរក្នុងគ្រិស្តសករាជ ១៩៦៨ ។ តែចំពោះគម្ពីរអង្គកថា ដីកា ក្រុម ជំនុំព្រះត្រៃបិដកកាលនោះ ពុំទាន់បានផ្តួចផ្តើមធ្វើនិងបោះពុម្ពនៅឡើយ ។

អាស្រ័យហេតុនេះ ទើបពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភានៃសាកលវិទ្យាល័យ បញ្ញាសាស្ត្រកម្ពុជា បានប្រមូលប្រមូលអ្នកជំនាញខាងភាសាបាលី បង្កើតជា ក្រុមជំនុំឡើង ដើម្បីបរិវត្តគម្ពីរអង្គកថា ដីកា ហើយត្រួតពិនិត្យបោះពុម្ព ឡើង ក្នុងការចូលរួមផ្សព្វផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនា ។

សូមគម្ពីរអង្គកថា ដីកានេះ បានជាឧត្តមប្រយោជន៍ដល់ការសិក្សា បរិយត្តិធម៌របស់ពុទ្ធសាសនិកទាំងមូល ក្នុងកម្ពុជរដ្ឋ ។

ចំរី តិដ្ឋតុ សទ្ធមោ

ពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភា

នៃសាកលវិទ្យាល័យបញ្ញាសាស្ត្រកម្ពុជា

សម្រោងនីយកថា

ខ្ញុំព្រះករុណា ខ្ញុំបាទ សូមអនុមោទនាចំពោះវិរិយភាពយ៉ាងវិសេស
វិសាលរបស់លោក**ធម្មានន្ទ វ៉ាន់ ចាន់សារ៉ែន** និងសហការីទាំងអស់
ដែលបានផ្ដួចផ្ដើមបរិវត្តគម្ពីរ អង្គកថា ដីកា ហើយបោះពុម្ពក្នុងនាមពុទ្ធិក-
បណ្ឌិតសភានៃសាកលវិទ្យាល័យបញ្ញាសាស្ត្រកម្ពុជា ។

ខ្ញុំព្រះករុណា ខ្ញុំបាទមានចិត្តរំភើបយ៉ាងខ្លាំង រកអ្វីមកប្រៀបពុំបាន
ចំពោះការងារដ៏លំបាក ហើយកម្រនឹងធ្វើបាន ។ តែពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភានៃ
សាកលវិទ្យាល័យបញ្ញាសាស្ត្រកម្ពុជា ដែលមានខ្ញុំព្រះករុណា ខ្ញុំបាទ ជា
ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាភិបាល បានដំណើរការបរិវត្ត និងបោះពុម្ពគម្ពីរធម៌ទាំង
នោះ ជាបណ្ដើរៗ ។ នេះចាត់ទុកជាស្នាដៃដ៏ពិសិដ្ឋរបស់ពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភា
នៃសាកលវិទ្យាល័យបញ្ញាសាស្ត្រកម្ពុជា ។

ខ្ញុំព្រះករុណា ខ្ញុំបាទសង្ឃឹមថា ការកសាងគម្ពីរអង្គកថា ដីកាទាំងនេះ
នឹងបានផ្តល់ប្រយោជន៍ដ៏ធំធេងចំពោះពុទ្ធសាសនិកក្នុងការសិក្សាព្រះសទ្ធម្ម
ក្នុងព្រះត្រៃបិដក និងជួយទ្រទ្រង់ព្រះពុទ្ធសាសនាឲ្យគង់វង្សក្នុងកម្ពុជារដ្ឋ អស់
កាលជាអង្វែងពុំខានឡើយ ។

សព្វេ សត្តា អវេរិនោ ហោណុ
រុ

សូមសត្វលោកទាំងឡាយ កុំមានពៀរនឹងគ្នា

សព្វេ សត្តា ខេមិនោ ហោណុ
រុ

សូមសត្វលោកទាំងឡាយ បានដល់នូវសេចក្ដីរក្សម

សព្វេ សត្តា សុខិនោ ហោនុ

សូមសត្វលោកទាំងឡាយបានប្រកបដោយសេចក្តីសុខជានិច្ចនិរន្តរ៍!

ថ្ងៃ ព្រហស្បតិ៍ ៥ កើត ខែ ជេស្ឋ ព.ស.២៥៥៣

ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ២៧ ខែ ឧសភា គ.ស.២០០៩

កុល ជេដ

ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាភិបាលពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភា
នៃសាកលវិទ្យាល័យបញ្ញាសាស្ត្រកម្ពុជា

អភិធម្មត្ថសង្គហៈ

ព្រះអនុរុទ្ធតេវ ឬហៅព្រះនាមថា ព្រះអនុរុទ្ធចាចារ្យ ជាព្រះថេរៈជនជាតិស្រីលង្កា ដែលមានព្រះជន្មរស់នៅក្នុងពុទ្ធសតវត្សរ៍ទី ១៥ ជាព្រះថេរៈមួយអង្គ ដែលជំនាញក្នុងគម្ពីរព្រះអភិធម្ម ។ ព្រះអនុរុទ្ធចាចារ្យបានរចនាគម្ពីរជាចំណែកព្រះអភិធម្ម ដែលមានប្រាកដ ៣ គម្ពីរ គឺ

១.អភិធម្មត្ថសង្គហៈ

២.បរមត្ថវិនិច្ឆ័យ

៣.នាមរូបបរិច្ឆេទ

ទាំង ៣ គម្ពីរនេះ ចាត់ជាគម្ពីរលំដាប់អង្គកថាសង្ខេប ជាគម្ពីរដែលបានការសរសើរអំពីអ្នកប្រាជ្ញគ្រប់ៗយុគសម័យ ។ អ្វីដែលអស្ចារ្យនោះ គម្ពីរព្រះអភិធម្មត្ថសង្គហៈនេះ មានឈ្មោះសំឡេងយ៉ាងខ្លាំងក្នុងវណ្ណកម្មនៃព្រះអភិធម្ម បានទទួលមកប្រើជាបែបរៀនព្រះអភិធម្ម ក្នុងគណៈសង្ឃគ្រប់ៗយុគសម័យ ទាំងក្នុងប្រទេសស្រីលង្កា កូម៉ា ខ្មែរ ថៃ ជាដើម រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន ។ គម្ពីរអភិធម្មត្ថសង្គហៈនេះ បានទទួលស្គាល់យ៉ាងអស្ចារ្យនេះ ព្រោះគុណានុភាពនៃអត្ថសេចក្តី ដែលអ្នករចនាអាចមានសមត្ថភាពរៀបរៀងទុក មានរបៀបខ្លីៗ តែអាចសង្ខេបសេចក្តីព្រះអភិធម្មបានរហូតទៅដល់ ៧ គម្ពីរឯណោះ ។

អាស្រ័យហេតុនេះ ទើបខ្ញុំព្រះករុណា ខ្ញុំបាទព្យាយាមបរិវត្តឡើងមក ដើម្បីបានជាឧបករណ៍ដល់ការសិក្សារបស់ព្រះសង្ឃ ដែលកំពុង

សិក្សាភាសាបាលីវេយ្យាករណ៍ ក្នុងមណ្ឌលពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភា ឯចំការជួន
ហើយត្រូវប្រែលោកប្រយោគបាលី ក្នុងអភិធម្មត្ថសង្គហៈ ។

ដោយការបរិវត្តគម្ពីរនេះ សូមសត្វលោកបានប្រកបដោយសេចក្តី
សុខគ្រប់ប្រការ ។

ពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភានៃសាកលវិទ្យាល័យបញ្ញាសាស្ត្រកម្ពុជា
ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មិថុនា ព.ស.២៥៥៤

ធម្មានន្ទ វ៉ាន់ ចាន់សារីន

ពាក្យបណ្តាញអក្សរសង្ខេប

សូមអ្នកសិក្សាជ្រាបនូវជើងអត្តជេដ្ឋ ៗ ដែលមានក្នុងគម្ពីរនេះ ៖
លេខខាងមុខជាលេខក្បាលគម្ពីរ ឯលេខខាងក្រោយជាលេខទំព័រ
ឧទាហរណ៍ នៅត្រង់ទំព័រទី ៧១ អង្គត្រូវ.ទេសក.៥០/៣៦ ត្រូវអានថា
អង្គត្រូវនិកាយ ទេសកនិបាត លេខ ៥០ ទំព័រ ៣៦ ។ សូម្បីជើង
អត្តជេដ្ឋទៀត គប្បីអានយ៉ាងនេះដូចគ្នា ។

អក្សរសង្ខេប

អក្សរពេញ

វិនយ.មហាវិ.

វិនយបិដក មហាវិភង្គ

វិនយ.មហា.

វិនយបិដក មហាវគ្គ

វិនយ.ចុល្ល.

វិនយបិដក ចុល្លវគ្គ

វិនយ.បរិ.

វិនយបិដក បរិវារៈ

ទីយ.សីលក្ខ.

ទីយនិកាយ សីលក្ខន្ធវគ្គ

ទីយ.បាដិ.

ទីយនិកាយ បាដិកវគ្គ

ទីយ.មហា.

ទីយនិកាយ មហាវគ្គ

មជ្ឈិម.មូល.

មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

មជ្ឈិម.មជ្ឈិម.

មជ្ឈិមនិកាយ មជ្ឈិមបណ្ណាសកៈ

មជ្ឈិម.ឧបរិ.

មជ្ឈិមនិកាយ ឧបរិបណ្ណាសកៈ

សំយុត្ត.សគាថ.

សំយុត្តនិកាយ សគាថវគ្គ

សំយុត្ត.និទាន.

សំយុត្តនិកាយ និទានវគ្គ

សំយុត្ត.ខន្ធវារ.

សំយុត្តនិកាយ ខន្ធវារវគ្គ

សំយុត្ត.សឡាយតន.

សំយុត្ត.មហាវារ.

អង្គតវ.ឯក.

អង្គតវ.ទុក.

អង្គតវ.តិក.

អង្គតវ.បតក.

អង្គតវ.បញ្ចក.

អង្គតវ.ឆក.

អង្គតវ.សតក.

អង្គតវ.អដ្ឋក.

អង្គតវ.នវក.

អង្គតវ.ទេសក.

ខុទ្ទក.ខុទ្ទក.

ខុទ្ទក.ធម្ម.

ខុទ្ទក.ឧទាន

ខុទ្ទក.ឥតិ.

ខុទ្ទក.សុត្ត.

ខុទ្ទក.ថេរ.

ខុទ្ទក.វិមាន.

ខុទ្ទក.បេត.

សំយុត្តនិកាយ សឡាយតនវគ្គ

សំយុត្តនិកាយ មហាវារវគ្គ

អង្គតវនិកាយ ឯកនិបាត

អង្គតវនិកាយ ទុកនិបាត

អង្គតវនិកាយ តិកនិបាត

អង្គតវនិកាយ បតកនិបាត

អង្គតវនិកាយ បញ្ចកនិបាត

អង្គតវនិកាយ ឆកនិបាត

អង្គតវនិកាយ សតកនិបាត

អង្គតវនិកាយ អដ្ឋកនិបាត

អង្គតវនិកាយ នវកនិបាត

អង្គតវនិកាយ ទេសកនិបាត

ខុទ្ទកនិកាយ ខុទ្ទកបាវៈ

ខុទ្ទកនិកាយ ធម្មបទ

ខុទ្ទកនិកាយ ឧទាន

ខុទ្ទកនិកាយ ឥតិវគ្គកៈ

ខុទ្ទកនិកាយ សុត្តនិបាត

ខុទ្ទកនិកាយ ថេរគាថា

ខុទ្ទកនិកាយ វិមានវគ្គ

ខុទ្ទកនិកាយ បេតវគ្គ

ខ្ញុំក.ជា.	ខ្ញុំកនិកាយ ជាតក
ខ្ញុំក.មហា.	ខ្ញុំកនិកាយ មហានិទ្ទេស
ខ្ញុំក.ចូឡ.	ខ្ញុំកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស
ខ្ញុំក.បដិ.	ខ្ញុំកនិកាយ បដិសម្ពិទ្ធាមគ្គ
ខ្ញុំក.អបទាន	ខ្ញុំកនិកាយ អបទាន
ខ្ញុំក.ពុទ្ធ.	ខ្ញុំកនិកាយ ពុទ្ធវិស
ខ្ញុំក.ចរិយា.	ខ្ញុំកនិកាយ ចរិយាបិដក
អដ្ឋ.	អដ្ឋកថា

សង្ខេបលើខេត្តកម្ពុជារបបទេស

- សី. សំដៅដល់បាវៈដែលប្រាកដក្នុងច្បាប់សីហឡៈ (ស្រីលង្កា)
- ម. សំដៅដល់បាវៈដែលប្រាកដក្នុងច្បាប់កូមា
- រា. សំដៅដល់ បាវៈដែលប្រាកដក្នុងច្បាប់មន
- ស្យាម.សំដៅដល់បាវៈដែលប្រាកដក្នុងច្បាប់ថៃ
- ខ្ជ. សំដៅដល់ បាវៈដែលមានប្រាកដក្នុងច្បាប់ ខ្ជុប ។

សង្ខេបដោយភាសាធម្ម

សី.	សីហឡៈបាតកេ	ទិស្សមានបាវេ
ម.	មរម្មបាតកេ	ទិស្សមានបាវេ
រា.	រាមញ្ញបាតកេ	ទិស្សមានបាវេ
ស្យាម.	ស្យាមបាតកេ	ទិស្សមានបាវេ
ខ្ជ.	ខ្ជរោបិយបាតកេ	ទិស្សមានបាវេ
-

អភិធម្មត្ថសង្គហៈ

មាតិកា	បីដង
១.កន្លាវម្ពកថា	១
២.ចតុបរមត្ថធម្ម	១
៣.បឋមបរិច្ឆេទ	១
៤.ចិត្តសង្កហវិភាគ	១
៥.ភ្នំមិគេនចិត្ត	១
៦.អកុសលចិត្ត	២
៧.អហេតុកចិត្ត	៣
៨.សោភនចិត្ត	៤
៩.កាមាវចរសោភនចិត្ត	៤
១០.រូចាវចរចិត្ត	៦
១១.អរូចាវចរចិត្ត	៧
១២.លោកុត្តរចិត្ត	៨
១៣.ចិត្តកណ្តានសង្កហ	៨

១៤.វិទ្យាគណន	៩
១៥.ទុតិយបរិច្ឆេទ	១១
១៦.ចេតសិកសង្គហវិភាគ	១១
១៧.សម្បយោគលក្ខណ	១១
១៨.អញ្ញាសមាណចេតសិក	១១
១៩.អកុសលចេតសិក	១១
២០.សោភណចេតសិក	១២
២១.សម្បយោគនយ	១២
២២.អញ្ញាសមាណចេតសិកសម្បយោគនយ	១៣
២៣.អកុសលចេតសិកសម្បយោគនយ	១២
២៤.សោភណចេតសិកសម្បយោគនយ	១៥
២៥.សង្គហនយ	១៧
២៦.លោកុត្តរចិត្តសង្គហនយ	១៧
២៧.មហាក្កតចិត្តសង្គហនយ	១៨
២៨.កាមាវចរសោភណចិត្តសង្គហនយ	១៨

២

២៩.អកុសលចិត្តសង្គហ	២០
៣០.អហេតុកចិត្តសង្គហនយ	២៣
៣១.តតិយបរិច្ឆេទ	២៣
៣២.បកិណ្ណកសង្កហវិភាគ	២៣
៣៣.វេទនាសង្កហនយ	២៣
៣៤.ហេតុសង្កហ	២៤
៣៥.កិច្ចសង្កហ	២៦
៣៦.ធារសង្កហ	២៨
៣៧.កាលម្ហនសង្កហ	៣០
៣៨.វត្ថុសង្កហ	៣២
៣៩.បតុត្តបរិច្ឆេទ	៣៤
៤០.វិដិសង្កហវិភាគ	៣៤
៤១.វិញ្ញាណធក	៣៤
៤២.វិដិធក	៣៤
៤៣.វិដិភេទ	៣៥

៤៤.បញ្ចន្ទារវីថិ	៣៥
៤៥.មនោន្ទារវីថិ បរិត្តជវនវារ	៣៧
៤៦.អប្បនាជវនវារ	៣៨
៤៧.តនារម្មណនិយម	៣៩
៤៨.ជវននិយម	៤០
៤៩.បុគ្គលភេទ	៤២
៥០.ភូមិភេទ	៤៣
៥១.បញ្ចមបរិច្ឆេទ	៤៤
៥២.វីថិមត្តសង្កហវិភាគ	៤៤
៥៣.ភូមិបតុក្ក	៤៤
៥៤.បដិសន្ធិបតុក្ក	៤៦
៥៥.កម្មបតុក្ក	៥០
៥៦.បុតិបដិសន្ធិកម	៥៥
៥៧.ធន្ទបរិច្ឆេទ	៥៩
៥៨.រូបសង្កហវិភាគ	៥៩

ល

៥៩.រូបសមុទ្ទេស	៥៩
៦០.រូបវិភាគ	៦០
៦១.រូបសមុជ្ជាននយ	៦៣
៦២.កលាយយោជនា	៦៥
៦៣.រូបបវត្តិកម	៦៦
៦៤.និព្វានភេទ	៦៩
៦៥.សត្តមបរិច្ឆេទ	៧០
៦៦.សមច្ចយសង្កហវិភាគ	៧០
៦៧.អកុសលសង្កហ	៧០
៦៨.មិស្សកុសង្កហ	៧៣
៦៩.តោធិបក្ខិយសង្កហ	៧៥
៧០.សព្វសង្កហ	៧៨
៧១.អដ្ឋមបរិច្ឆេទ	៨០
៧២.បច្ចយសង្កហវិភាគ	៨០
៧៣.បដិច្ចសមុប្បាទ	៨០

៧៤.បដ្ឋាននយ	៨២
៧៥.បញ្ញត្តិភេទ	៨៨
៧៦.នវមហិច្ឆេទ	៩០
៧៧.កម្មជ្ជានសង្គហវិភាគ	៩០
៧៨.សមថកម្មជ្ជាន	៩០
៧៩.ចរិតភេទ	៩០
៨០.ភាវនាភេទ	៩០
៨១.និមិត្តភេទ	៩១
៨២.សប្បាយភេទ	៩២
៨៣.ភាវនាភេទ	៩៣
៨៤.គោចរភេទ	៩៤
៨៥.វិបស្សនាកម្មជ្ជានវិសុទ្ធិភេទ	៩៧
៨៦.វិមោក្ខភេទ	១០១
៨៧.បុគ្គលភេទ	១០២
៨៨.សមាបត្តិភេទ	១០៣

តិ

ផ្ន.ឧយ្យាជន

១០៤

ផ្ន.និកមន

១០៥

អភិធម្មត្ថសង្គហោ

នមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

កត្តាវម្ភកថា

[១] សម្មាសម្ពុទ្ធមតុលំ សសទ្ធម្មកណ្តតមំ
អភិវាទិយ ភាសិស្សំ អភិធម្មត្ថសង្គហំ ។

បតុបរមត្ថធម្មោ

[២] តត្ថ វត្តាភិធម្មត្តា បតុធា បរមត្ថតោ
ចិត្តំ បេតសិកំ រូបំ និព្វានមិតិ សព្វថា ។

១.បឋមបរិច្ឆេទោ

ចិត្តសង្គហវិភាគោ

ភូមិភេទចិត្តំ

[៣] តត្ថ ចិត្តំ តាវ, បតុព្វំធំ ហោតិ កាមាវចរំ រូចាវចរំ

អរូចាវចរំ លោកុត្តរញ្ចេតិ ។

អកុសលចិត្តំ

[៤] តត្ថ កតមំ កាមាវចរំ? សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិតត-
សម្បយុត្តំ អសម្មារិកមេកំ, សសម្មារិកមេកំ, សោមនស្សសហគតំ
ទិដ្ឋិតតវិប្បយុត្តំ អសម្មារិកមេកំ, សសម្មារិកមេកំ ឧបេក្ខាសហ-
គតំ ទិដ្ឋិតតសម្បយុត្តំ អសម្មារិកមេកំ, សសម្មារិកមេកំ, ឧបេក្ខា-
សហគតំ ទិដ្ឋិតតវិប្បយុត្តំ អសម្មារិកមេកំ, សសម្មារិកមេកន្តិ
ឥមាទិ អដ្ឋបិ លោកសហគតចិត្តានិ នាម ។

[៥] ទោមនស្សសហគតំ បដិយសម្បយុត្តំ អសម្មារិកមេកំ,
សសម្មារិកមេកន្តិ ឥមាទិ ទ្វេបិ បដិយសម្បយុត្តចិត្តានិ នាម ។

[៦] ឧបេក្ខាសហគតំ វិចិកិច្ចាសម្បយុត្តមេកំ, ឧបេក្ខា-
សហគតំ ឧទ្ធច្ចសម្បយុត្តមេកន្តិ ឥមាទិ ទ្វេបិ មោម្បហចិត្តានិ នាម ។

[៧] ឥច្ឆេវំ សព្វថាបិ ទ្វាទសាកុសលចិត្តានិ សមត្តានិ ។

[៨] អដ្ឋដា លោកម្បលានិ ទោសម្បលានិ ច ទ្ធិដា
មោហម្បលានិ ច ទ្វេតិ ទ្វាទសាកុសលា សិយំ ។

អហោតុកចិត្ត

[៩] ឧបេក្ខាសហគតំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ, តថា សោតវិញ្ញាណំ, យានវិញ្ញាណំ, ជីវាវិញ្ញាណំ ទុក្ខសហគតំ កាយវិញ្ញាណំ, ឧបេក្ខា-សហគតំ សម្បជ្ជិច្ឆនចិត្តំ, ឧបេក្ខាសហគតំ សន្តិវណាចិត្តព្មេតិ ឥមាធិ សត្តបិ អកុសលវិចាកចិត្តានិ នាម ។

[១០] ឧបេក្ខាសហគតំ កុសលវិចាកំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ, តថា សោតវិញ្ញាណំ, យានវិញ្ញាណំ, ជីវាវិញ្ញាណំ, សុខសហគតំ កាយ-វិញ្ញាណំ, ឧបេក្ខាសហគតំ សម្បជ្ជិច្ឆនចិត្តំ, សោមនស្សសហគតំ សន្តិវណាចិត្តំ, ឧបេក្ខាសហគតំ សន្តិវណាចិត្តព្មេតិ ឥមាធិ អដ្ឋបិ កុសលវិចាកាហោតុកចិត្តានិ នាម ។

[១១] ឧបេក្ខាសហគតំ បញ្ចុទ្ធារាវជ្ជនចិត្តំ, តថា មនោទ្ធារា-វជ្ជនចិត្តំ, សោមនស្សសហគតំ ហសិតុប្បាទចិត្តព្មេតិ ឥមាធិ តិណ្ហិបិ អហោតុកកិរិយចិត្តានិ នាម ។

[១២] ឥច្ឆេវំ សត្វថាបិ អដ្ឋារសាហោតុកចិត្តានិ សមត្តានិ ។

[១៣] សត្តាកុសលចាកានិ បុញ្ញចាកានិ អដ្ឋដា

កិរិយចិត្តានិ តិណ្ហិតិ អដ្ឋារស អហោតុកា ។

សោកនចិត្តំ

[១៤] ចាចាហេតុកមត្តានិ សោកនាជិតិ វុច្ចរេ
ឯក្ខន្ធសដ្ឋិ ចិត្តានិ អថេកនវតីបិ វា ។

កាមាវចរសោកនចិត្តំ

[១៥] សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ អសម្ព័-
រិកមេកំ, សសម្ព័រិកមេកំ, សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ
អសម្ព័រិកមេកំ, សសម្ព័រិកមេកំ, ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណ-
សម្បយុត្តំ អសម្ព័រិកមេកំ, សសម្ព័រិកមេកំ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ
ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ អសម្ព័រិកមេកំ, សសម្ព័រិកមេកន្តិ ឥមាជិ អដ្ឋបិ
កាមាវចរកុសលចិត្តានិ នាម ។

[១៦] សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ អសម្ព័រិកមេកំ,
សសម្ព័រិកមេកំ, សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ អសម្ព័-
រិកមេកំ, សសម្ព័រិកមេកំ, ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ
អសម្ព័រិកមេកំ, សសម្ព័រិកមេកំ, ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ

អសម្ផ្ពារិកមេកំ, សសម្ផ្ពារិកមេកន្តិ ឥមាជិ អដ្ឋបិ សហេតុក-
កាមាវចរវិចាកចិត្តានិ នាម ។

[១៧] សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណសម្មយុត្តំ អសម្ផ្ពារិកមេកំ,
សសម្ផ្ពារិកមេកំ, សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ អសម្ផ្ពា-
រិកមេកំ សសម្ផ្ពារិកមេកំ, ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណសម្មយុត្តំ
អសម្ផ្ពារិកមេកំ, សសម្ផ្ពារិកមេកំ, ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ
អសម្ផ្ពារិកមេកំ, សសម្ផ្ពារិកមេកន្តិ ឥមាជិ អដ្ឋបិ សហេតុក-
កាមាវចរកិរិយចិត្តានិ នាម ។

[១៨] ឥច្ឆេវំ សត្វថាបិ ចតុវិសតិ សហេតុកកាមាវចរ-
កុសលវិចាកកិរិយចិត្តានិ សមត្តានិ ។

[១៩] វេទនាញ្ញាណសម្ផារ- ភេទេន ចតុវិសតិ
សហេតុកកាមាវចរ- បុញ្ញចាកកិរិយា មតា ។

[២០] កាមេ តេវិស ចាកានិ បុញ្ញាបុញ្ញានិ វិសតិ
ឯកានស កិរិយា ចេតិ ចតុបញ្ញាស សត្វថា ។

រូបាវចរចិត្តំ

[២១] វិភក្តិវិហារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានកុសល-
 ចិត្តំ, វិហារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានកុសលចិត្តំ, បីតិ-
 សុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានកុសលចិត្តំ, សុខេកគ្គតាសហិតំ
 បតុត្តជ្ឈានកុសលចិត្តំ, ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានកុសល-
 ចិត្តញោតិ ឥមាធិ បញ្ចបិ រូបាវចរកុសលចិត្តាធិ នាម ។

[២២] វិភក្តិវិហារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានវិចាក-
 ចិត្តំ, វិហារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានវិចាកចិត្តំ, បីតិសុខេ-
 កគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានវិចាកចិត្តំ, សុខេកគ្គតាសហិតំ
 បតុត្តជ្ឈានវិចាកចិត្តំ, ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានវិចាក-
 ចិត្តញោតិ ឥមាធិ បញ្ចបិ រូបាវចរវិចាកចិត្តាធិ នាម ។

[២៣] វិភក្តិវិហារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានកិរិយ-
 ចិត្តំ, វិហារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានកិរិយចិត្តំ, បីតិ-
 សុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានកិរិយចិត្តំ សុខេកគ្គតាសហិតំ
 បតុត្តជ្ឈានកិរិយចិត្តំ, ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានកិរិយ-
 ចិត្តញោតិ ឥមាធិ បញ្ចបិ រូបាវចរកិរិយចិត្តាធិ នាម ។

[២៤] ឥច្ឆេវំ សព្វថាបិ បណ្ណាស រូចាវចរកុសលវិចាក-
កិរិយចិត្តានិ សមត្តានិ ។

[២៥] បញ្ចុដា ឈានភេទេន រូចាវចរមាណសំ
បញ្ចុចាកកិរិយាភេទា តំ បញ្ចុទសដា ភវេ ។

អរូចាវចរចិត្តំ

[២៦] អាកាសានព្វាយតនកុសលចិត្តំ, វិញ្ញាណព្វាយតន-
កុសលចិត្តំ, អាកិញ្ចព្វាយតនកុសលចិត្តំ, លេវសញ្ញាណសញ្ញាយ-
តនកុសលចិត្តព្ពេតិ ឥមាណិ ចត្តារិបិ អរូចាវចរកុសលចិត្តានិ នាម ។

[២៧] អាកាសានព្វាយតនវិចាកចិត្តំ, វិញ្ញាណព្វាយតន-
វិចាកចិត្តំ, អាកិញ្ចព្វាយតនវិចាកចិត្តំ, លេវសញ្ញាណសញ្ញាយតន-
វិចាកចិត្តព្ពេតិ ឥមាណិ ចត្តារិបិ អរូចាវចរវិចាកចិត្តានិ នាម ។

[២៨] អាកាសានព្វាយតនកិរិយចិត្តំ, វិញ្ញាណព្វាយតន-
កិរិយចិត្តំ, អាកិញ្ចព្វាយតនកិរិយចិត្តំ, លេវសញ្ញាណសញ្ញាយ-
តនកិរិយចិត្តព្ពេតិ ឥមាណិ ចត្តារិបិ អរូចាវចរកិរិយចិត្តានិ នាម ។

[២៩] ឥច្ឆេវំ សព្វថាបិ ទ្វាទស អរូចាវចរកុសលវិចាក-
កិរិយចិត្តានិ សមត្តានិ ។

[៣០] អាលម្ពណាប្បុរោទេន ចតុជារុប្បមាណសំ ។

បុញ្ញចាកកិរិយាកេនា បុន ទ្វាទសដា បីតំ ។

លោកុត្តរចិត្តំ

[៣១] សោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ, សកទាគាមិមគ្គចិត្តំ, អនាគាមិ-
មគ្គចិត្តំ, អរហត្តមគ្គចិត្តញ្ចេតិ ឥមាធិ ចត្តារិបិ លោកុត្តរ-
កុសលចិត្តានិ នាម ។

[៣២] សោតាបត្តិដលចិត្តំ, សកទាគាមិដលចិត្តំ, អនាគាមិ-
ដលចិត្តំ, អរហត្តដលចិត្តញ្ចេតិ ឥមាធិ ចត្តារិបិ លោកុត្តរ-
វិចាកចិត្តានិ នាម ។

[៣៣] ឥច្ឆេវំ សព្វថាបិ អដ្ឋ លោកុត្តរកុសលវិចាកចិត្តានិ
សមត្តានិ ។

[៣៤] ចតុមគ្គប្បុរោទេន ចតុដា កុសលំ តថា

ចាកំ តស្ស ដលត្តាតិ អដ្ឋដានុត្តរំ មតំ ។

ចិត្តកណ្តនសង្គហោ

[៣៥] ទ្វាទសាកុសលានេវំ កុសលានេកវីសតិ

ធនីស្រវ វិទាកានិ ក្រិយចិត្តានិ វីសតិ ។

[៣៦] ចតុបញ្ញាសធា កាមេ រូបេ បណ្ណាសីរយេ

ចិត្តានិ ធានសារុប្បេ អដ្ឋដានុត្តរេ តថា ។

[៣៧] ឥត្តមេក្ខននវតិ- បភេទំ បន មាណសំ

ឯកវីសសតំ វាថ វិភជន្តិ វិចក្ខណា ។

វិទ្យាគណនា

[៣៨] កថមេក្ខននវតិវិធំ ចិត្តំ ឯកវីសសតំ ហោតិ ? វិតក្ក-

វិហារបីតិសុខេកក្កតាសហិតំ បឋមជ្ឈានសោតាបត្តិមក្កចិត្តំ, វិហារ-

បីតិសុខេកក្កតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានសោតាបត្តិមក្កចិត្តំ, បីតិ-

សុខេកក្កតាសហិតំ តតិយជ្ឈានសោតាបត្តិមក្កចិត្តំ, សុខេកក្កតា-

សហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានសោតាបត្តិមក្កចិត្តំ, ឡបេក្ខេកក្កតាសហិតំ

បញ្ចមជ្ឈានសោតាបត្តិមក្កចិត្តញ្ចេតិ ឥមាណិ បញ្ចបី សោតាបត្តិ-

មក្កចិត្តានិ នាម ។

[៣៩] តថា សកទាតាមិមក្កអនាតាមិមក្កអរហន្តមក្ក-

ចិត្តញ្ចេតិ សមវីសតិ មក្កចិត្តានិ ។

[២០] តថា ដលចិត្តានិ បេតិ សមចត្តាលីស លោកុត្តរចិត្តានិ

ភវន្តិ ។

[២១] ឈានដ្ឋយោគភេទេន កត្វេកេកក្កុ បញ្ចុដា

វុច្ឆតានុត្តរំ ចិត្តំ ចត្តាលីសវិធីន្តិ ច ។

[២២] យថា ច រូចាវចរំ គយ្ហតានុត្តរំ តថា

បឋមាទិឈានភេទេ អារ្យប្បញ្ញាបិ បញ្ចមេ ។

ឯកានុសវិធំ តស្មា បឋមាទិកម្មវិតំ

ឈានមេកេកមន្តេ តុ តេវីសតិវិធំ ភវេ ។

[២៣] សត្តតិសវិធំ បញ្ញំ ទ្ធិបញ្ញាសវិធំ តថា

ចាកមិច្ឆាហុ ចិត្តានិ ឯកវីសសតំ ពុដា ។

តតិ អភិធម្មត្ថសង្គហ ចិត្តសង្គហវិភាកោ នាម

បឋមោ បរិច្ឆេទោ ។

២.ទុតិយបរិច្ឆេទោ
ចេតសិកសង្កហវិភាកោ
សម្បយោគលក្ខណំ

[១] ឯកុប្បាទនិរោដា ច ឯកាលម្ហូណាវត្ថុកា
ចេតោយុត្តា ទ្ធិបញ្ញាស ធម្មា ចេតសិកា មតា ។

អញ្ញាសមាណចេតសិកំ

[២] កងំ ? ឯស្សោ វេទនា សញ្ញា ចេតនា ឯកគ្គតា
ជីវិតិទ្ធិយំ មនសិការោ ចេតិ សត្តិមេ ចេតសិកា សព្វចិត្ត-
សាដារណា នាម ។

[៣] វិតក្កោ វិចារោ អធិមោក្កោ វិវិយំ បីតិ ធនោ ចាតិ ធន
សមេ ចេតសិកា បកិណ្ណកា នាម ។

[៤] ឯវមេតេ តេរស ចេតសិកា អញ្ញាសមាណាតិ វេទិតព្វា ។

អកសលចេតសិកំ

[៥] មោហោ អហិកំ អនោត្តប្បំ ឧទ្ធច្ចំ លោកោ ទិដ្ឋិ មាណោ
នោសោ ឥស្សោ មច្ឆិវិយំ កក្កច្ចំ ដិណំ មិទ្ធិ វិចិកិច្ចា ចេតិ ចុទ្ធសិមេ
ចេតសិកា អកសលា នាម ។

សោភនបេតសិកំ

[៦] ។ សទ្ធា សតិ ហិរិ ឌីត្តប្បំ អលោភោ អនោសោ តត្រ-
មជ្ឈត្តតា កាយបស្សន្តិ ចិត្តបស្សន្តិ កាយលហុតា ចិត្តលហុតា
កាយមុទ្ធតា ចិត្តមុទ្ធតា កាយកម្មញ្ញតា ចិត្តកម្មញ្ញតា
កាយចាគញ្ញតា ចិត្តចាគញ្ញតា កាយជកតា ចិត្តជកតា បេតិ
ឯក្ខន្ធវិសតិមេ បេតសិកា សោភនសាធារណា នាម ។

[៧] សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ បេតិ តិស្សោ
វិរតិយោ នាម ។

[៨] ករុណា មុទិតា អប្បមញ្ញាយោ នាមាតិ សព្វថាបិ
បញ្ញិទ្ធិយេន សទ្ធិ បញ្ញវិសតិមេ បេតសិកា សោភនាតិ វេទិតព្វា ។

[៩] ឯត្តាវតា ច ៖

តេរសញ្ញាសមាណ ច ចទ្ធសាកសលា តថា
សោភនា បញ្ញវិសាតិ ទ្ធិបញ្ញាស បវុច្ឆរេ ។

សម្បយោគនយោ

[១០] តេសំ ចិត្តាវិយុត្តានំ យថាយោគមិតោ បរិ
ចិត្តប្បាទេសុ បច្ចេកំ សម្បយោគោ បវុច្ឆតិ ។

[១១] សត្ត សព្វត្ត យុជ្ជនិ យថាយោគំ បកិណ្ណកា

ចុទ្ធសាកុសលេស្វរ សោភនេស្វរ សោភនា ។

អញ្ញាសមាណចេតសិកសម្បយោគនយោ

[១២] ។ កថំ ? សព្វចិត្តសាធារណា ភាវ សត្តិមេ ចេតសិកា

សព្វេសុបិ ឯកននវតិចិត្តប្បាទេសុ លព្ពនិ ។

[១៣] បកិណ្ណកេសុ បន វិតកោ ភាវ ទ្ធិបញ្ជាវិញ្ញាណាវជ្ជិត-

កាមាវចរចិត្តេសុ ចេវ ឯកានុសសុ បឋមជ្ឈានចិត្តេសុ ចេតិ

បញ្ចបញ្ញាសចិត្តេសុ ឧប្បជ្ជតិ ។

[១៤] វិចារោ បន តេសុ ចេវ ឯកានុសសុ ទុតិយជ្ឈានចិត្តេសុ

ចាតិ ធនដ្ឋចិត្តេសុ ។

[១៥] អធិមោក្ខោ ទ្ធិបញ្ជាវិញ្ញាណាវិចិកិប្បាសហគតវជ្ជិត-

ចិត្តេសុ ។

[១៦] វិវយំ បញ្ចុទ្ធារាវជ្ជនទ្ធិបញ្ជាវិញ្ញាណាសម្បជ្ជិច្ឆនសន្តិរណ-

វជ្ជិតចិត្តេសុ ។

[១៧] បីតិ ទោមនស្សបេក្ខាសហគតកាយវិញ្ញាណាបត្តត្ថជ្ឈា-
នវជ្ជិតិបិត្តេសុ ។

[១៨] ធនោ អហោតុកមោម្បហវជ្ជិតិបិត្តេសុតិ ។

[១៩] តេ បន ចិត្តប្បាទា យថាក្កមំ ៖

ធនជ្ជិ បញ្ចបញ្ញាស ឯកានស ច សោឡស

សត្តតិ វិសតិ ចេវ បកិណ្ណកវិវជ្ជិតា ។

បញ្ចបញ្ញាស ធនជ្ជិជ្ជ- សត្តតិ តិសត្តតិ

ឯកបញ្ញាស ចេកន- សត្តតិ សបកិណ្ណកា ។

អកុសលចេតសិកសម្បយោគនយោ

[២០] អកុសលេសុ បន មោហោ អហិកំ អនោត្តប្បំ
ឧទ្ធច្ចុញ្ញាតិ ចត្តារោមេ ចេតសិកា សព្វាកុសលសាដារណា នាម,
សព្វេសុបិ ធានសា កុសលេសុ លព្ពន្ធិ ។

[២១] លោភោ អជ្ជសុ លោភសហគតិបិត្តេស្វេវ លព្ពតិ ។

[២២] ទិដ្ឋិ ចត្តសុ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តេសុ ។

[២៣] មាណោ ចត្តសុ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តេសុ ។

[២៤] ទោសោ ឥស្សា មច្ឆិយំ កក្កច្ចញ្ញាតិ ធ្វិសុ បដិយ-
សម្បយុត្តិកេត្តសុ ។

[២៥] ដិណមិទ្ធុំ បញ្ចសុ សសដ្ឋារិកេត្តសុ ។

[២៦] វិចិកិច្ចា វិចិកិច្ចាសហគតិកេត្តយេវាតិ ។

[២៧] សព្វាបុញ្ញសុ ចត្តារោ លោកម្ភលេ តយោ គតា

ទោសម្ភលេសុ ចត្តារោ សសដ្ឋារេ ទ្វយំ តថា ។

វិចិកិច្ចា វិចិកិច្ចា- ចិត្តេ ហតិ ចតុទ្ទស

ទ្វាទសាកលេស្វេវ សម្បយុជ្ជន្តិ បញ្ចជា ។

សោភណបេតសិកសម្បយោគនយោ

[២៨] សោភនេសុ បន សោភនសាដារណា តារ ឯក្កន-
វីសតិមេ បេតសិកា សព្វេសុបិ ឯក្កនសដ្ឋិសោភនចិត្តេសុ សិវិជ្ជន្តិ ។

[២៩] វិរតិយោ បន តិស្ស្សាបិ លោកត្តរិកេត្តសុ សព្វថាបិ
និយតា ឯកតោវ លត្តន្តិ, លោកិយេសុ បន កាមាវចរកុសលេស្វេវ
កទាចិ សន្តិស្សន្តិ វិសំ វិសំ ។

[៣០] អប្បមញ្ញាយោ បន ទ្វាទសសុ បញ្ចមជ្ឈានវដ្ឋិត-
 មហគ្គតិវិត្តេសុ ចេវ កាមាវចរកុសលេសុ ច សហេតុកកាមា-
 វចរកិរិយវិត្តេសុ ចាតិ អដ្ឋវិសតិវិត្តេស្វេវ កទាចិ នាណ ហុត្វា
 ជាយន្តិ ឧបេក្ខាសហគតេសុ បនេត្ត ករុណាមុទិតា ន សន្តិទិ កេចិ
 វទន្តិ ។

[៣១] បញ្ញា បន ទ្វាទសសុ ញ្ញាណសម្បយុត្តកាមាវចរ-
 វិត្តេសុ ចេវ សព្វេសុបិ បញ្ចតិសមហគ្គតលោកុត្តវិត្តេសុ ចាតិ
 សត្តបត្តាលីសវិត្តេសុ សម្បយោគំ កច្ចតិទិ ។

[៣២] ឯកុនវិសតិ ធម្មា ជាយន្តេកុនសដ្ឋិសុ
 តយោ សោឡសវិត្តេសុ អដ្ឋវិសតិយំ ទ្វយំ ។
 បញ្ញា បកាសីតា សត្តបត្តាលីសវិធសុបិ
 សម្បយុត្តា ចតុដេវំ សោភនេស្វេវ សោភនា ។

[៣៣] ឥស្សាមច្ឆេរកកច្ច- វិវតិករុណាទយោ
 នាណ កទាចិ មាណោ ច ជិន មិទ្ធុ តថា សហ ។

[៣៤] យថាវត្តានុសារេន សេសា និយតយោគិនោ
 សង្គហញ្ច បវក្ខាមិ តេសំ ទានិ យថាវហំ ។

សង្គហនយោ

[៣៥] ធន្តីសានុត្តរេ ធម្មា បញ្ចត្តីស មហាក្កតេ
 អដ្ឋតីសាបិ លព្ពន្ធិ កាមាវចរសោភនេ ។
 សត្តវីសតិបញ្ញមិ ទ្វាទសាហេតុកេតិ ច
 យថាសម្បវយោគេន បញ្ចុដា តត្ថ សង្គហោ ។

លោកុត្តវចិត្តសង្គហនយោ

[៣៦] កបំ លោកុត្តវេសុ តាវ អដ្ឋសុ បឋមជ្ឈានិកចិត្តេសុ
 អញ្ញាសមាណ តេរស ចេតសិកា, អប្បមញ្ញាវជ្ជិតា តេវីសតិ
 សោភនចេតសិកា ចេតិ ធន្តីស ធម្មា សង្គហំ គប្បន្តិ, តថា
 ទុតិយជ្ឈានិកចិត្តេសុ វិតក្កវជ្ជា, តតិយជ្ឈានិកចិត្តេសុ វិតក្ក-
 វិហារវជ្ជា, ចតុត្ថជ្ឈានិកចិត្តេសុ វិតក្កវិហារបីតិវជ្ជា, បញ្ចមជ្ឈានិក-
 ចិត្តេសុបិ ឧបេក្ខាសហគតា តេ វេ សង្គហ្ហន្តិតិ សព្វថាបិ អដ្ឋសុ
 លោកុត្តវចិត្តេសុ បញ្ចកជ្ឈានវសេន បញ្ចុដាវ សង្គហោ ហោតីតិ ។

[៣៧] ធន្តីស បញ្ចត្តីស ច ចតុត្តីស យថាក្កមំ
 តេត្តីសទ្ធិយមិប្បេវំ បញ្ចុដានុត្តវេ បីតា ។

មហាគ្គតិបិដកសង្គហនយោ

[៣៨] មហាគ្គតេសុ បន តិសុ បឋមជ្ឈានិកចិត្តេសុ តាវ
 អញ្ញាសមាណ តេរស ចេតសិកា, វិវតិវុយវដ្ឋិតា ទ្វាវិសតិ
 សោភនចេតសិកា ចេតិ បញ្ចតិស ធម្មា សង្កហំ គប្បន្តិ, ករណា-
 មុទិតា បនេត្ត បច្ចេកមេវ យោជេតព្វា, តថា ទុតិយជ្ឈានិកចិត្តេសុ
 វិតក្កវដ្ឋា, តតិយជ្ឈានិកចិត្តេសុ វិតក្កវិហារវដ្ឋា, ចតុត្ថជ្ឈានិក-
 ចិត្តេសុ វិតក្កវិហារបីតិវដ្ឋា, បញ្ចមជ្ឈានិកចិត្តេសុ បន បណ្ណាសសុ
 អប្បមញ្ញាយោ ន លត្តន្តិទិ សព្វថាបិ សត្តវិសតិមហាគ្គតិបិដក
 បញ្ចកជ្ឈានវសេន បញ្ចដាវ សង្កហោ ហោតិទិ ។

[៣៩] បញ្ចតិស ចតុតិស តេតិស ប យថាក្កមំ
 ពាតិស ចេវ តិសេតិ បញ្ចដាវ មហាគ្គតេ ។

កាមាវចរសោភនចិត្តសង្គហនយោ

[៤០] កាមាវចរសោភនេសុ បន កុសលេសុ តាវ បឋម-
 ទ្វយេ អញ្ញាសមាណ តេរស ចេតសិកា, បញ្ចវិសតិ សោភន-
 ចេតសិកា ចេតិ អដ្ឋតិស ធម្មា សង្កហំ គប្បន្តិ, អប្បមញ្ញាវិវតិយោ

បនេត្ត បញ្ចបិ បច្ចេកមេវ យោជេតព្វា, តថា ទុតិយទ្ធវយេ
 ញ្ញាណាវជ្ជិតា, តតិយទ្ធវយេ ញ្ញាណាសម្បយុត្តា បីតិវជ្ជិតា,
 ចតុត្តទ្ធវយេ ញ្ញាណាបីតិវជ្ជិតា តេ ឯវ សង្កយ្ហន្តិ ។ កិរិយចិត្តេសុបិ
 វិវតិវជ្ជិតា តថេវ ចតុសុបិ ទុកេសុ ចតុដាវ សង្កយ្ហន្តិ ។ តថា
 វិចាកេសុ ច អប្បមញ្ញាវិវតិវជ្ជិតា តេ ឯវ សង្កយ្ហន្តិតិ សព្វថាបិ
 ចតុវិសតិកាមាវចរសោកនចិត្តេសុ ទុកវសេន ទ្វាទសដាវ សង្កហោ
 ហោតីតិ ។

[២១] អដ្ឋតិស សត្តតិស ទ្ធវយំ ធន្តិសកំ សុកេ
 បញ្ចតិស ចតុតិស ទ្ធវយំ តេត្តិសកំ ក្រិយេ ។
 តេត្តិស ចាកេ ពាត្តិស ទ្ធវយេកតិសកំ ភវេ
 សហេតុកាមាវចរ- បុញ្ញចាកក្រិយាមនេ ។

[២២] នវិជ្ជន្តេត្ត វិវតី ក្រិយេសុំ ច មហគ្គតេ
 អនុត្តវេ អប្បមញ្ញា កាមចាកេ ទ្ធវយំ តថា ។
 អនុត្តវេ ឈានធម្មា អប្បមញ្ញា ច មជ្ឈិមេ
 វិវតី ញ្ញាណាបីតិ ច បរិត្តេសុ វិសេសកា ។

១ សំ.ក្រិយាសុ ។

អកុសលចិត្តសង្គហនយោ

[២៣] អកុសលេសុ បន លោកម្ហលេសុ តាវ បឋមេ
អសម្ព័រិកេ អញ្ញាសមាណ តេរស ចេតសិកា, អកុសលសាធារណា
ចត្តារោ ចាតិ សត្តរស លោកទិដ្ឋិហិ សទ្ធិ ឯក្ខនវីសតិ ធម្មា សង្កហំ
ក្ខត្តនិ ។

[២៤] តថេវ ទុតិយេ អសម្ព័រិកេ លោកមាណេន ។

[២៥] តតិយេ តថេវ បីតិវដ្ឋិតា លោកទិដ្ឋិហិ សហ អដ្ឋារស ។

[២៦] ចតុត្ថេ តថេវ លោកមាណេន ។

[២៧] បញ្ចមេ បន បដិយសម្បយុត្ត អសម្ព័រិកេ ទោសោ
ឥស្សា មច្ឆិយំ កក្កប្បារាតិ ចត្វហិ សទ្ធិ បីតិវដ្ឋិតា តេ ឯវ វីសតិ
ធម្មា សង្កយ្ហនិ, ឥស្សាមច្ឆិយកក្កប្បានិ បនេត្ត បច្ចេកមេវ
យោជេតព្វានិ ។

[២៨] សសម្ព័រិកបញ្ចកេបិ តថេវ បិណមិទ្ធន វិសេសេត្វា
យោជេតព្វា ។

[៤៩] ធន្ទបីតិវដ្ឋិតា បន អញ្ញាសមាណ ឯកានុស, អកុសល-
 សាធារណា ចត្តារោ ចាតិ បណ្ណាស ធម្មា ឧទ្ធច្ចុសហគតេ
 សម្បយុជ្ជន្តិ ។

[៥០] វិចិកិច្ចាសហគតិកេ ច អធិមោក្ខវិហិតា វិចិកិច្ចា-
 សហគតា តថេ បណ្ណាស ធម្មា សមុបលព្ពន្តិទិ សព្វថាបិ
 ទ្វាទសាកុសលចិត្តប្បាទេសុ បច្ចេកំ យោជិយមាណាបិ កណាណវសេន
 សត្តដាវ សង្កហិតា ភវន្តិទិ ។

[៥១] ឯកុនវីសាជ្ជារស វីសេកវីស វីសតិ
 ទ្វាវីស បណ្ណាសេតិ សត្តដា កុសលេបិតា ។

[៥២] សាធារណា ច ចត្តារោ សមាណ ច ទសាបវេ
 ចុទ្ធសេតេ បវច្ចន្តិ សព្វាកុសលយោគិនោ ។

អហោតកកិច្ចសង្គហនយោ

[៥៣] អហោតកេសុ បន ហសនចិត្តេ តាវ ធន្ទវដ្ឋិតា
 អញ្ញាសមាណ ទ្វាទស ធម្មា សង្កហំ កច្ចន្តិ ។

[៥៤] តថា វោដ្ឋព្វនេ ធន្ទបីតិវដ្ឋិតា ។

[៥៥] សុខសន្តិរណោ ធន្ធិវិយវដ្ឋិតា ។

[៥៦] មនោធាតុត្តិកាហោតុកបដិសន្ធិយុកធឿ ធន្ធិបតិវិយ-
វដ្ឋិតា ។

[៥៧] ទ្ធិបញ្ចវិញ្ញាណោ បកិណ្ណកវដ្ឋិតា តេយេវ សង្កយ្ហន្តិទិ
សព្វថាបិ អដ្ឋារសសុ អហោតុកេសុ គណានវសេន បតុដារ សង្កហោ
ហោតិទិ ។

[៥៨] ទ្ធានសេកានុស ទស សត្ត ចាតិ បតុតិដោ
អដ្ឋារសាហោតុកេសុ ចិត្តប្បាទេសុ សង្កហោ ។

[៥៩] អហោតុកេសុ សព្វតុ សត្ត សេសា យថារហំ
ឥតិ វិត្តារតោ វត្តោ តេត្តិសវិធសង្កហោ ។

[៦០] ឥតំ ចិត្តាវិយុត្តានំ សម្បយោកញ្ច សង្កហំ
ញត្វា ភេទំ យថាយោកំ ចិត្តេន សមមុទ្ធិសេ ។

ឥតិ អភិធម្មត្ថសង្កហោ បេតសិកសង្កហវិភាកោ នាម

ទុតិយោ បរិច្ឆេទោ ។

៣.តតិយបរិច្ឆេទោ

បកិណ្ណកសង្កហវិភាកោ

[១] សម្បយុត្តា យថាយោគំ តេបញ្ញាស សភាវតោ
ចិត្តចេតសិកា ធម្មា តេសំ ទានិ យថារហំ ។

[២] វេទនាហេតុតោ កិច្ច- ធូរាលម្ពណាវតុតោ
ចិត្តប្បាធរសេនេវ សង្កហោ នាម នីយតេ ។

វេទនាសង្កហោ

[៣] ។ តត្ថ វេទនាសង្កហោ តាវ តិវិធា វេទនា សុខំ ទុក្ខំ
អទុក្ខមសុខា ចេតិ, សុខំ ទុក្ខំ សោមនស្សំ ទោមនស្សំ ឧបេក្ខាតិ ច
ភេទេន បន បញ្ចដា ហោតិ ។

[៤] តត្ថ សុខសហគតំ កុសលវិចារកំ កាយវិញ្ញាណមេកមេវ,
តថា ទុក្ខសហគតំ អកុសលវិចារកំ ។

[៥] សោមនស្សសហគតចិត្តានិ បន លោកមូលានិ ចត្តារិ,
ទ្វាទស កាមាវចរសោភនានិ, សុខសង្ការណាហសនានិ ច ទ្វេតិ

អដ្ឋារស កាមាវចរសោមនស្សសហគតចិត្តានិ ចេវ បឋមទតិយ-
តតិយបតុត្តជ្ឈានសម្ពាតានិ បតុបត្តាលីស មហាក្កតលោក្កត្តរ-
ចិត្តានិ ចេតិ ធូសដ្ឋិវិធានិ ភវន្តិ ។

[៦] ទោមនស្សសហគតចិត្តានិ បន ទ្វេ បជិយសម្បយុត្ត-
ចិត្តានេវ ។

[៧] សេសានិ សព្វានិបិ បញ្ចបញ្ញាស ឧបេក្កាសហគត-
ចិត្តានេវាតិ ។

[៨] សុខំ ទុក្ខមបេក្កាតិ តិវិធា តត្ថ វេទនា
សោមនស្សំ ទោមនស្សំ- មិតិភេទេន បញ្ចេវា ។

[៩] សុខមេកត្ត ទុក្ខញ្ច ទោមនស្សំ ទ្ធវយេ បិតំ
ធូសដ្ឋិសុ សោមនស្សំ បញ្ចបញ្ញាសកេតវា ។

ហេតុសង្គហោ

[១០] ហេតុសង្គហោ ហេតុ ធាម លោភោ ទោសោ មោហោ

អលោភោ អទោសោ អមោហោ ចាតិ ធម្មិធា ភវន្តិ ។

[១១] តត្ថ បញ្ចុទ្ធារាវជ្ជនទ្ធិបញ្ចវិញ្ញាណសម្បជ្ជិប្បនសន្តិរណា-
វោជ្ជព្វនហសនវសេន អហេតុកចិត្តានិ នាម ។

[១២] សេសានិ សព្វានិបិ ឯកសត្តតិ ចិត្តានិ សហេតុកានេវ ។

[១៣] តត្ថាបិ ទ្វេ មោម្បហចិត្តានិ ឯកហេតុកានិ ។

[១៤] សេសានិ ទស អកុសលចិត្តានិ បេវ ញ្ញាណវិប្បយុត្តានិ
ទ្វាទស កាមាវចរសោភនានិ បេតិ ទ្វាវីសតិ ទ្វិហេតុកចិត្តានិ ។

[១៥] ទ្វាទស ញ្ញាណសម្បយុត្តកាមាវចរសោភនានិ បេវ
បញ្ចត្តិស មហគ្គតលោកុត្តរចិត្តានិ បេតិ សត្តចត្តាលីស តិហេតុក-
ចិត្តានិតិ ។

[១៦] លោភោ ទោសោ ច មោហោ ច
ហេតុ អកុសលា តយោ
អលោភាទោសាមោហោ ច
កុសលាព្យាកតា តថា ។

[១៧] អហេតុកាជ្ជាវសេក- ហេតុកា ទ្វេ ទ្វាវីសតិ
ទ្វិហេតុកា មតា សត្ត- ចត្តាលីសតិហេតុកា ។

កិច្ចសង្គហោ

[១៨] កិច្ចសង្គហោ កិច្ចានិ នាម បដិសន្ធិកវ៌្ក្កវជ្ជនទស្សន-
សវនយាយនសាយនដុសនសម្បជ្ជិច្ឆនសន្តិវណវោជ្ជព្វនជវនតទារម្ម-
ណាច្ចតិវសេន ចុទ្ធសវិធានិ កវ៌្កន្តិ ។

[១៩] បដិសន្ធិកវ៌្ក្កវជ្ជនបញ្ចវិញ្ញាណាថានាទិវសេន បន តេសំ
ទសធា ថានភេទោ វេទិតព្វា ។

[២០] តត្ថ ទ្វេ ឧបេក្ខាសហគតសន្តិវណានិ ចេវ អដ្ឋ
មហាវិចាកានិ ច នវ រូចារូបវិចាកានិ ចេតិ ឯកុនវិសតិ ចិត្តានិ
បដិសន្ធិកវ៌្ក្កច្ចតិកិច្ចានិ នាម ។

[២១] អារវជ្ជនកិច្ចានិ បន ទ្វេ ។

[២២] តថា ទស្សនសវនយាយនសាយនដុសនសម្បជ្ជិច្ឆន-
កិច្ចានិ ច ។

[២៣] តីណិ សន្តិវណាកិច្ចានិ ។

[២៤] មនោទ្វារវជ្ជនមេវ បញ្ចុទ្ធាវេ វោជ្ជព្វនកិច្ចំ សារេតិ ។

[២៥] អារជ្ជនទ្ធុយវដ្ឋិតានិ កុសលាកុសលដលកិរិយចិត្តានិ
បញ្ចបញ្ញាស ជវនកិច្ចានិ ។

[២៦] អដ្ឋ^១ មហារិចាកានិ ចេវ សន្តិរណាត្តយពោតិ ឯកានស
តទារម្មណាកិច្ចានិ ។

[២៧] តេសុ បន ទ្វេ ឧបេក្ខាសហគតសន្តិរណាចិត្តានិ
បដិសន្ធិភវដ្ឋិតិតទារម្មណាសន្តិរណាវសេន បញ្ចកិច្ចានិ នាម ។

[២៨] មហារិចាកានិ អដ្ឋ បដិសន្ធិភវដ្ឋិតិតទារម្មណាវសេន
ចតុកិច្ចានិ នាម ។

[២៩] មហាគ្គតិរិចាកានិ នវ បដិសន្ធិភវដ្ឋិតិវសេន តិកិច្ចានិ
នាម ។

[៣០] សោមនស្សសន្តិរណំ សន្តិរណាតទារម្មណាវសេន ទុកិច្ចំ ។

[៣១] តថា វោជញ្ជនំ វោជញ្ជនាវជ្ជនវសេន ។

[៣២] សេសានិ បន សព្វានិបិ ជវនមនោធាតុត្តិកទ្វិ-
បញ្ចវិញ្ញាណានិ យថាសម្បវមេកកិច្ចានីតិ ។

[៣៣] បដិសន្ធានយោ នាម កិច្ចភេទេន ចុទ្ធស
ទសជា ហ៊ានភេទេន ចិត្តប្បាទា បកាសិតា ។

១ ឥនំ បទំ សីហន្សចោត្តកេ នត្តិ ។

[៣៤] អដ្ឋសដ្ឋិ តថា ទ្វេ ច នវាដ្ឋ ទ្វេ យថាក្កម៌
 ឯកទ្ធិតិចតុបញ្ចុ- កិច្ចហានានិ និទ្ធិសេ ។

ទ្វារសង្កហោ

[៣៥] ទ្វារសង្កហោ ទ្វារានិ នាម ចក្កទ្វារំ សោតទ្វារំ យាន-
 ទ្វារំ ជីវ្ហាទ្វារំ កាយទ្វារំ មនោទ្វារព្យោតិ ធាតុនិ ភវន្តិ ។

[៣៦] តត្ថ ចក្កមេវ ចក្កទ្វារំ ។

[៣៧] តថា សោតានយោ សោតទ្វារានិ ។

[៣៨] មនោទ្វារំ បន ភវន្តិ បុព្វតិ ។

[៣៩] តត្ថ បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចក្កវិញ្ញាណាសម្បជ្ជិច្ឆនសន្តិវណា-
 វោដ្ឋព្វនកាមាវចរជវនតទារម្មណាវសេន ធលត្តាលីស ចិត្តានិ ចក្ក-
 ទ្វារេ យថាវហំ ឧប្បជ្ជន្តិ, តថា បញ្ចទ្វារាវជ្ជនសោតវិញ្ញាណានិ-
 វសេន សោតទ្វារានិសុបិ ធលត្តាលីសេវ ភវន្តិ តិ សព្វថាបិ បញ្ចទ្វារេ
 ចតុបញ្ញាស ចិត្តានិ កាមាវចរានេវ ។

[៤០] មនោទ្វារេ បន មនោទ្វារាវជ្ជនចក្កវិញ្ញាណាសជវនតទា-
 រម្មណាវសេន សត្តសដ្ឋិ ចិត្តានិ ភវន្តិ ។

[៤១] ឯកនវិសតិ បដិសន្ធិកវដ្ឋបុតិវសេន ទ្វារវិមុត្តានិ ។

[៤២] តេសុ បន បញ្ចវិញ្ញាណានិ ចេវ មហាគ្គតលោកុត្តរ-
ជវនានិ ចេតិ ធន្តីស យថារហមេកទ្វារិកចិត្តានិ នាម ។

[៤៣] មនោធាតុតិកំ បន បញ្ចទ្វារិកំ ។

[៤៤] សុខសន្តិវណវោជ្ជព្វនកាមាវចរជវនានិ ធឧទ្វារិកចិត្តានិ ។

[៤៥] ឧបេក្ខាសហគតសន្តិវណមហារិចាកានិ ធឧទ្វារិកានិ
ចេវ ទ្វារវិមុត្តានិ ច ។

[៤៦] មហាគ្គតវិចាកានិ ទ្វារវិមុត្តានេវាតិ ។

[៤៧] ឯកទ្វារិកចិត្តានិ បញ្ចធឧទ្វារិកានិ ច

ធឧទ្វារិកវិមុត្តានិ វិមុត្តានិ ច សព្វថា ។

ធន្តីសតិ តថា តណិ ឯកតីស យថាក្កមំ ។

ទសដា នវដា ចេតិ បញ្ចដា បរិធិបយេ ។

អាលម្ពណសង្គហោ

[៤៨] អាលម្ពណសង្គហោ អារម្មណានិំ នាម រូចារម្មណំ សន្តារម្មណំ កន្តារម្មណំ រសារម្មណំ ដោជ្ជញ្ញារម្មណំ ធម្មារម្មណាញោតិ ធាតុធានិ ភវន្តិ។

[៤៩] តត្ថ រូបមេវ រូចារម្មណំ, តថា សន្តានយោ សន្តារម្មណានីនិ។

[៥០] ធម្មារម្មណំ បន បសាទសុខមរូបចិត្តចេតសិកនិព្វានបញ្ញត្តិវសេន ធធា សង្កយ្ហតិ។

[៥១] តត្ថ ចក្កន្ទារិកចិត្តានំ សព្វេសម្បិ រូបមេវ អារម្មណំ, តញ្ច បច្ចុប្បន្នំ។ តថា សោតន្ទារិកចិត្តានីនម្បិ សន្តានីនិ, តានិ ច បច្ចុប្បន្នានិយេវ។

[៥២] មនោន្ទារិកចិត្តានំ បន ធាតុធានិ បច្ចុប្បន្នមតិតំ អនាគតំ កាលវិមត្តញ្ច យថារហមារម្មណំ ហោតិ។

១ ម. អាលម្ពនសង្គហអារម្មណានិ ។ ២ សី.បច្ចុប្បន្នមេវ ។

[៥៣] ធារវិមុត្តានព្យ បដិសន្ធិភវន្តិសង្ខារានំ ធាតុធម៌
យថាសម្កំ យេភយ្យេន ភវន្តេ ធារក្កហិតំ បច្ចុប្បន្នមតីតំ
បញ្ញត្តិភ្នំ វា កម្មកម្មនិមិត្តគតិនិមិត្តសម្មតំ អារម្មណំ ហោតិ ។

[៥៤] តេសុ ចក្ខុវិញ្ញាណានីនិ យថាក្កមំ រូចានិឯកេកា-
រម្មណានេវ ។

[៥៥] មនោធាតុតិកំ បន រូចានិបញ្ញារម្មណំ ។

[៥៦] សេសានិ កាមាវចរវិទាកានិ ហសនចិត្តព្យោតិ
សព្វថាបិ កាមាវចរារម្មណានេវ ។

[៥៧] អកុសលានិ ចេវ ញ្ញាណវិប្បយុត្តកាមាវចរជវនានិ
ចេតិ លោកុត្តរវដ្ឋិតសព្វារម្មណានិ ។

[៥៨] ញ្ញាណសម្បយុត្តកាមាវចរកុសលានិ ចេវ បញ្ចមជ្ឈាន-
សង្ខារំ អភិញ្ញាកុសលព្យោតិ អរហត្តមគ្គដលវដ្ឋិតសព្វារម្មណានិ ។

[៥៩] ញ្ញាណសម្បយុត្តកាមាវចរកិរិយានិ ចេវ កិរិយា-
ភិញ្ញាវោជ្ជព្វនព្យោតិ សព្វថាបិ សព្វារម្មណានិ ។

[៦០] អារហ្មេសុ ទុតិយចតុត្ថានិ មហាក្កតារម្មណានិ ។

[៦១] សេសានិ មហាក្កតចិត្តានិ សព្វានិបិ បញ្ញត្តារម្មណានិ ។

[៦២] លោកុត្តរចិត្តានិ និព្វានារម្មណានិតិ ។

[៦៣] បញ្ចវិស បរិត្តមិ ធម៌ ចិត្តានិ មហាក្កតេ

ឯកវិសតិ វោហារេ អដ្ឋ និព្វានគោចរេ ។

វិសានុត្តរមត្តមិ អក្កមក្កដល្បជ្ជិតេ

បញ្ច សព្វត្ថ ធម្មតិ សត្តនា តត្ថ សង្គហោ ។

វត្ថុសង្គហោ

[៦៤] វត្ថុសង្គហោ វត្ថុនិ នាម ចក្កសោតយានជ្ជីវាកាយ-
ហនយវត្ថុ ចេតិ ធម្មិណានិ ភវន្តិ ។

[៦៥] តានិ កាមលោកេ សព្វានិបិ លព្វន្តិ ។

[៦៦] រូបលោកេ បន យានានិត្តយំ នត្ថិ ។

[៦៧] អរូបលោកេ បន សព្វានិបិ ន សិរិជ្ជន្តិ ។

[៦៨] តត្ថ បញ្ចវិញ្ញាណាធាតុយោ យថាក្កមំ ឯកន្តេន បញ្ច
បសាទវត្ថុនិ និស្សាយេវ បវត្តន្តិ ។

[២៩] បញ្ចុទ្ធារាវជ្ជនសម្បជិច្ឆនសម្ពាតា បន មនោធាតុ ច
ហនយំ និស្សិតាយេវ បវត្តនិ ។

[៣០] អវសេសា^១ បន មនោវិញ្ញាណធាតុសម្ពាតា ច សង្ករ-
ណមហារិចាកបដិយទ្ធិយបឋមមគ្គហសន្ធុចាវចរវសេន ហនយំ
និស្សាយេវ បវត្តនិ ។

[៣១] អវសេសា កុសលាកុសលកិរិយានុត្តរវសេន បន
និស្សាយ វា អនិស្សាយ វា ។

[៣២] អារុប្បវិចាកវសេន ហនយំ អនិស្សាយេវាតិ ។

[៣៣] ធរតុំ និស្សិតា កាមេ សត្ត រូបេ ចតុតិដា
តិវតុំ និស្សិតារុប្បេ ដាត្រកា និស្សិតា មតា ។

[៣៤] តេចត្តាលីស និស្សាយ ទ្វេចត្តាលីស ជាយវេ
និស្សាយ ច អនិស្សាយ ចាការុប្បា អនិស្សិតា ។

ឥតិ អភិធម្មត្ថុសង្គហេ បកិណ្ណកសង្គហវិភាកោ នាម

តតិយោ បរិច្ឆេទោ ។

១ សី. តថា អវសេសា ។

៤.ចតុត្ថបរិច្ឆេទោ

វិថិសង្កហវិភាគោ

- [១] ចិត្តប្បាណានមិច្ឆេវំ កត្វា សង្កហមុត្តរំ
 ភូមិបុគ្គលភេទេន បុព្វាបរណិយាមិតំ ។
 បវត្តិសង្កហំ នាម បដិសន្ធិបវត្តិយំ
 បវក្ខាមិ សមាសេន យថាសម្បវតោ កថំ ។

[២] ធន វត្ថុនិ ធន ទ្វារានិ ធន អារម្មណានិ ធន វិញ្ញាណានិ ធន
 វិថិយោ ធនា វិសយប្បវត្តិ ចេតិ វិថិសង្កហោ ធន ធក្កានិ វេទិតព្វានិ។

[៣] វិថិមុត្តានំ បន កម្មកម្មនិមិត្តគតិនិមិត្តវសេន តិវិធា
 ហោតិ វិសយប្បវត្តិ ។

[៤] តត្ថ វត្ថុទ្វារារម្មណានិ បុព្វេ វត្ថុនយានេវ ។

វិញ្ញាណធកំ

[៥] ចក្កវិញ្ញាណំ សោតវិញ្ញាណំ យានវិញ្ញាណំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ
 កាយវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណាព្យោតិ ធន វិញ្ញាណានិ ។

វិថិធកំ

[៦] ធន វិថិយោ បន ចក្កទ្វារវិថិ សោតទ្វារវិថិ យានទ្វារវិថិ
 ជិវ្ហាទ្វារវិថិ កាយទ្វារវិថិ មនោទ្វារវិថិ ចេតិ ទ្វារវសេន វា,

ចក្ខុវិញ្ញាណវិថី សោតវិញ្ញាណវិថី យានវិញ្ញាណវិថី ជីវ្ហាវិញ្ញាណវិថី
កាយវិញ្ញាណវិថី មនោវិញ្ញាណវិថី ចេតិ វិញ្ញាណវសេន វា
ទ្វារប្បវត្តា ចិត្តប្បវត្តិយោ យោជេតព្វា ។

វិថីភេទោ

[៧] អតិមហន្តំ មហន្តំ បរិត្តំ អតិបរិត្តញ្ចេតិ បញ្ចន្ទារេ
មនោន្ទារេ បន វិភូតមវិភូតញ្ចេតិ ធនា វិសយប្បវត្តិ វេទិតព្វា ។

បញ្ចន្ទារវិថី

[៨] កម៌ ? ឧប្បាទបិភិកដ្ឋវសេន ខណត្តយំ ឯកចិត្តក្ខណំ
នាម ។

[៩] តានិ បន សត្តរស ចិត្តក្ខណានិ រូបធម្មានមាយូ ។

[១០] ឯកចិត្តក្ខណាភីតានិ វា ពហុចិត្តក្ខណាភីតានិ វា
បិភិប្បត្តានេវ បញ្ចារម្មណានិ បញ្ចន្ទារេ អាចាថមាគប្បន្តិ ។ តស្មា
យទិ ឯកចិត្តក្ខណាភីតកំ រូចារម្មណំ បក្ខុស្ស អាចាថមាគប្បតិ,
តតោ ទ្ធិក្ខត្តំ ភវង្កេ បលិភេ ភវង្កេសោតំ វោច្ឆិទ្ធិត្វា តមេវ
រូចារម្មណំ អារដ្ឋន្តំ បញ្ចន្ទារាវដ្ឋនចិត្តំ ឧប្បជ្ជិត្វា ជិរុជ្ឈតិ, តតោ

តស្សានន្តំ តមេវ រូបំ បស្សន្តំ ចក្កិញ្ញាណំ, សម្មជិច្ឆន្តំ
 សម្មជិច្ឆនចិត្តំ, សន្តិវយមានំ សន្តិរណាចិត្តំ, វេតុបេន្តំ វោជ្ជព្វន-
 ចិត្តញ្ញោតិ យថាក្កមំ ឧប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈន្តិ, តតោ បរំ ឯក្កនតីស
 កាមាវចរជវនេសុ យំកិញ្ចំ លទ្ធិបច្ចយំ យេភុយ្យេន សត្តក្ខន្តំ ជវតិ,
 ជវនានុពន្ធានិ ច ទ្វេ តទារម្មណាចាកានិ យថារហំ បវត្តន្តិ, តតោ
 បរំ ភវន្តិចាតោ។

[១១] ឯត្តាវតា ចន្ទុស វិថិចិត្តប្បាទា, ទ្វេ ភវន្តិចលនានិ,
 បុព្វេវាតីតកមេកចិត្តក្ខណានិ កត្វា សត្តរស ចិត្តក្ខណានិ បរិបូរេន្តិ,
 តតោ បរំ និរុជ្ឈតិ, អារម្មណមេតំ **អតិមហន្តំ** នាម គោចរំ។

[១២] យាវ តទារម្មណប្បាទា បន អប្បហោន្តាតីតកមា-
 ចាថមាគតំ អារម្មណំ **មហន្តំ** នាម, តត ជវនាវសានេ ភវន្តិចាតោវ
 ហោតិ, នត្តិ តទារម្មណប្បាទោ។

[១៣] យាវ ជវនុប្បាទាបិ អប្បហោន្តាតីតកមាចាថមាគតំ
 អារម្មណំ **បរិត្តំ** នាម, តត ជវនម្បិ អនុប្បជ្ជិត្វា ទ្វតិក្ខន្តំ
 វោជ្ជព្វនមេវ បវត្តតិ, តតោ បរំ ភវន្តិចាតោវ ហោតិ។

[១៤] យាវ វោជ្ជព្វនុប្បាទា ច បន អប្បហោន្តាតិ-
កមាចាថមាគតំ និរោធាសន្នមារម្ពណំ អតិបរិត្តំ នាម, តត្ថ
ភវង្គ្គលនមេវ ហោតិ, នត្ថិ វិថីចិត្តប្បាទោ ។

[១៥] ឥច្ឆេវំ ចក្កុទ្ធាវេ, តថា សោតទ្ធារាទីសុ ចេតិ សព្វថាបិ
បព្ពុទ្ធាវេ តទារម្ពណាជវនវោជ្ជព្វនមោយវារសម្ព័ត្តានំ ចតុន្នំ វារាជំ
យថាក្កមំ អារម្ពណាក្ខតា វិសយប្បវត្តិ ចតុដា វេទិតព្វា ។

[១៦] វិថីចិត្តានិ សត្តេវ ចិត្តប្បាទា ចតុទ្ទុស
ចតុបញ្ញាស វិត្តារា បព្ពុទ្ធាវេ យថារហំ ។
អយមេត្ត បព្ពុទ្ធាវេ វិថីចិត្តប្បវត្តិនយោ ។

មនោទ្ធារវិថី បរិត្តជវនវារោ

[១៧] មនោទ្ធាវេ បន យទិ វិក្ខតមារម្ពណំ អាចាថមាគច្ឆតិ,
តតោ បរំ ភវង្គ្គលនមនោទ្ធារាវជ្ជនជវនាវសានេ តទារម្ពណា-
ចាកានិ បវត្តន្តិ, តតោ បរំ ភវង្គ្គចាតោ ។

[១៨] អវិក្ខតេ បនារម្ពណេ ជវនាវសានេ ភវង្គ្គចាតោវ
ហោតិ, នត្ថិ តទារម្ពណុប្បាទោតិ ។

[១៩] វិបិចិត្តានិ តិណោវ ចិត្តប្បាទា ទសេវិតា
 វិត្តារេន បនេត្តក- ចត្តាលីស វិការាយេ ។

អយមេត្ត បរិត្តជវនវារោ ។

អប្បនាជវនវារោ

[២០] អប្បនាជវនវារោ បន វិត្តារិក្ខតភេទោ នត្ថិ, តថា
 តទារម្ពណុប្បាទោ ច ។

[២១] តត្ថ ហិ ញាណសម្បយុត្តកាមាវចរជវនានមជ្ឈនំ
 អញ្ញតរស្មី បរិកម្មោបចារានុលោមគោត្រតុណមេន ចតុក្ខត្តំ
 តិក្ខត្តមេវ វា យថាក្កមំ ឧប្បជិត្តា និរុទ្ធានន្តរមេវ យថារហំ ចតុត្តំ,
 បញ្ចមំ វា ធម្មិសតិមហគ្គតលោកុត្តរជវនេសុ យថាភិជីហារវសេន
 យំ កិត្តិ ជវនំ អប្បនាវិបិមោតរតិ, តតោ បរិ អប្បនាវសានេ
 ភវង្គចាតោវ ហោតិ ។

[២២] តត្ថ សោមនស្សសហគតជវនានន្តរំ អប្បនាបិ
 សោមនស្សសហគតាវ ចាជិកង្ខិតព្វា, ឧបេក្ខាសហគតជវនានន្តរំ
 ឧបេក្ខាសហគតាវ, តត្ថាបិ កុសលជវនានន្តរំ កុសលជវនព្វោវ

ហោដ្ឋមញ្ចុ ជលត្តយមប្ប្រតិ, កិរិយជវនានន្តរំ កិរិយជវនំ អរហត្ត-
ជលញ្ចាតិ ។

[២៣] ទ្វត្តិស សុខបញ្ញមា ទ្វាទសោបេក្ខកា បរំ
សុខិតកិរិយតោ អដ្ឋ ធិ សម្មោន្តិ ឧបេក្ខកា ។

[២៤] បុប្ផជនាន សេក្ខានំ កាមបញ្ញតិហោតុតោ
តិហោតុកាមកិរិយតោ វិភវាគានមប្បនា ។
អយមេត្ត មនោទ្វារេ វិចិចិត្តប្បវត្តិនយោ ។

តទារម្មណានិយមោ

[២៥] សព្វត្តាបិ បនេត្ត អនិដ្ឋេ អារម្មណោ អកុសល-
វិចាកានេវ បញ្ចវិញ្ញាណាសម្បជិច្ឆនសន្តិវណាតទារម្មណានិ ។

[២៦] ឥដ្ឋេ កុសលវិចាកានិ ។

[២៧] អតិឥដ្ឋេ បន សោមនស្សសហគតានេវ សន្តិវណាត-
ទារម្មណានិ, តត្តាបិ សោមនស្សសហគតកិរិយជវនាវសានេ សោម-
នស្សសហគតានេវ តទារម្មណានិ ភវន្តិ, ឧបេក្ខាសហគតកិរិយ-
ជវនាវសានេ ធិ ឧបេក្ខាសហគតានេវ ហោន្តិ ។

[២៨] ទោមនស្សសហគតជវនាវសានេ ច បន តទា-
 រម្មណានិចេវ ភវន្តានិ ច ឧបេក្ខាសហគតានេវ ភវន្តិ, តស្មា យទិ
 សោមនស្សបដិសន្ធិកស្ស ទោមនស្សសហគតជវនាវសានេ តទារម្មណា-
 សម្បវោ នត្ថិ, តទា យំ កិញ្ចិ បរិចិតបុព្វំ បរិត្តារម្មណាមារព្វ
 ឧបេក្ខាសហគតសន្តិវណំ ឧប្បជ្ជតិ, តមនន្តិវត្វា ភវន្តិចាតោវ
 ហោតីតិ វទន្តិ អាចរិយា។

[២៩] តថា កាមាវចរជវនាវសានេ កាមាវចរសត្តានំ
 កាមាវចរធម្មេស្សេវ អារម្មណាភូតេសុ តទារម្មណំ ឥច្ឆន្តិតិ។

[៣០] កាមេ ជវនសត្តាលម្ព- ណានំ និយមេ សតិ។

វិភូតេតិមហន្តេ ច តទារម្មណាមិវតំ ។

អយមេត្ត តទារម្មណានិយមោ។

ជវននិយមោ

[៣១] ជវនេសុ ច បរិត្តជវនីវិថិយំ កាមាវចរជវនានិ សត្តក្ខត្តំ
 ធក្ខត្តមេវ វា ជវន្តិ។

[៣២] មន្តប្បវត្តិយំ បន មរណាកាលានិស្ស បញ្ចវារមេវ។

[៣៣] ភក្កវតោ បន យមកថាជិហារិយកាលាធិសុ លហុ-
កប្បវត្តិយំ ចត្តារិ បញ្ច វា បច្ចវេក្ខណាចិត្តានិ ភវន្តិទិបិ វន្តិ ។

[៣៤] អាទិកម្មិកស្ស បន បឋមកប្បនាយំ មហាក្កត-
ជវនានិអភិញ្ញាជវនានិ ច សព្វនាបិ ឯកវារមេវ ជវន្តិ, តតោ បរិ
ភវន្តិចាតោ ។

[៣៥] ចត្តារោ បន មគ្គប្បាទា ឯកចិត្តក្ខណិកា, តតោ បរិ
ទ្វេ ភីណិ ដលចិត្តានិ យថារហំ ឧប្បជ្ឈន្តិ, តតោ បរិ ភវន្តិចាតោ ។

[៣៦] និរោធសមាបត្តិកាលេ ទ្វិក្ខុតំ ចតុត្តារុប្បជវនំ ជវតិ,
តតោ បរិ និរោធំ ជសតិ ។

[៣៧] វុដ្ឋានកាលេ ច អនាគាមិដលំ វា អរហត្តដលំ វា
យថារហមេកវារំ ឧប្បជ្ឈិត្វា និរុទ្ធេ ភវន្តិចាតោវ ហោតិ ។

[៣៨] សព្វត្ថាបិ សមាបត្តិវិថិយំ ភវន្តិសោតោ វិយ
វិថិទិយមោ នត្តិទិ កត្វា ពហ្វនិបិ លព្ពន្តិទិ ។

[៣៩] សត្តក្ខុតំ បរិត្តានិ មគ្គាភិញ្ញា សកី មតា
អវសេសានិ លព្ពន្តិ ជវនានិ ពហ្វនិបិ ។

អយមេត្ថ ជវននិយមោ ។

បុគ្គលភេទោ

[៤០] ទុហេតុកានមហេតុកានញ បនេត្ថ កិរិយជវនានិ ចេវ
អប្បនាជវនានិ ច លត្តនិ ។

[៤១] តថា ញាណាសម្បយុត្តវិចារកានិ ច សុគតិយំ ។

[៤២] ទុក្ខតិយំ បន ញាណាវិប្បយុត្តានិ ច មហាវិចារកានិ ន
លត្តនិ ។

[៤៣] តិហេតុកេសុ ច ខីណាសវាទំ កុសលាកុសលជវនានិ
ន លត្តនិ ។

[៤៤] តថា សេក្ខបុថុជ្ជនាទំ កិរិយជវនានិ ។

[៤៥] ទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តវិចិកិច្ចាជវនានិ ច សេក្ខានំ ។

[៤៦] អនាគាមិបុគ្គលានំ បន បដិយជវនានិ ច ន លត្តនិ ។

[៤៧] លោកុត្តរជវនានិ ច យថាហំ អរិយានមេវ
សមប្បជន្តិតិ ។

[៤៨] អសេក្ខានំ ចតុចត្តា- លីស សេក្ខានមុទ្ធិសេ

ធម្មញ្ញាសាវសេសានំ ចតុចញ្ញាស សម្បវា ។

អយមេត្ថ បុគ្គលភេទោ ។

ភូមិវិភាគ

[៤៩] កាមាវចរភូមិយំ បនេតានិ សព្វានិបិ វិចិចិត្តានិ
យថាវហាមបលព្ពន្ធំ ។

[៥០] រូចាវចរភូមិយំ បដិយជវនតទារម្ពណាវដ្ឋិតានិ ។

[៥១] អរូចាវចរភូមិយំ បឋមមគ្គរូចាវចរហសនហោដ្ឋិមារុប្ប-
វដ្ឋិតានិ ច លព្ពន្ធំ ។

[៥២] សព្វត្ថាបិ ច តំតំបសាទរហិតានំ តំតំទ្វារិកវិចិចិត្តានិ
ន លព្ពន្ធលោ ។

[៥៣] អសញ្ញាសត្តានំ បន សព្វថាបិ ចិត្តប្បវត្តិ នត្តវាតិ ។

[៥៤] អសីតិ វិចិចិត្តានិ កាមេ រូបេ យថាវហំ
ចតុសដ្ឋិ តថារូបេ ទ្វេបត្តាលីស លព្ពនេ ។

អយមេត្ត ភូមិវិភាគោ ។

[៥៥] ឥច្ឆេវំ ធន្ធារិកចិត្តប្បវត្តិ យថាសម្ពុំ កវដ្ឋន្តិកា
យាវតាយកមព្វោច្ឆិដ្ឋា បវត្តតិ ។

ឥតិ អភិធម្មត្ថសដ្ឋហោ វិចិសដ្ឋហិវិភាគោ នាម

ចតុត្ថោ បរិប្បទោ ។

៥.បញ្ចមបរិច្ឆេទោ

វិចិមត្តសង្កហិភាកោ

[១] វិចិមត្តវសេនេវំ បវត្តិយមុទិរតោ
បវត្តិសង្កហោ នាម សន្ធិយំ នានិ វុច្ចតិ ។

[២] ចតស្សោ ភូមិយោ, ចតុត្ថិដា បដិសន្ធិ, ចត្តារិ កម្មានិ,
ចតុដា មណ្ឌប្បត្តិ ចេតិ វិចិមត្តសង្កហោ ចត្តារិ ចតុក្កានិ
វេទិតព្វានិ ។

ភូមិចតុក្កំ

[៣] តត្ថ អមាយភូមិ កាមសុគតិភូមិ រូចាវចរភូមិ
អរូចាវចរភូមិ ចេតិ ចតស្សោ ភូមិយោ នាម ។

[៤] តាសុ និរយោ តិរច្ឆានយោនិ បេត្តិវិសយោ អសុរ-
កាយោ ចេតិ អមាយភូមិ ចតុត្ថិដា ហោតិ ។

[៥] មនុស្សា បាតុម្ពហារាជិកា តាវតីសា យាមា តុសិតា
និម្មានតិ បរនិម្ពិតវសវត្តិ ចេតិ កាមសុគតិភូមិ សត្តវិដា ហោតិ ។

[៦] សា បនាយមេកោនសិរីជាបិ កាមាវចរភូមិច្រូវ សង្ឃ
គប្បតិ ។

[៧] ព្រហ្មចារិសដ្ឋា ព្រហ្មបុរោហិតា មហាព្រហ្មា ចេតិ
បឋមជ្ឈានភូមិ ។

[៨] បរិត្តាភា អប្បមាណាភា អាកស្សរា ចេតិ ទុតិយជ្ឈាន-
ភូមិ ។

[៩] បរិត្តសុភា អប្បមាណាសុភា សុភកិណ្ណា ចេតិ
តតិយជ្ឈានភូមិ ។

[១០] វេហប្បលា អសញ្ញសត្តា សុទ្ធាវាសា ចេតិ ចតុត្ថជ្ឈាន-
ភូមិតិ រូចាវចរភូមិ សោឡសិរិជា ហោតិ ។

[១១] អវិហា អតប្បា សុទស្សា សុទស្សី អកនិដ្ឋា ចេតិ
សុទ្ធាវាសភូមិ បញ្ចវិដា ហោតិ ។

[១២] អាកាសានញាយតនភូមិ វិញ្ញាណញាយតនភូមិ
អាកិញ្ញាយតនភូមិ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនភូមិ ចេតិ អរូបភូមិ
ចតុត្ថិដា ហោតិ ។

[១៣] បុថុជនា ន លព្ពន្ធំ សុទ្ធាវាសេសុ សព្វថា
 សោតាបណ្ណា ច សកទា- កាមិនោ បាបិ បុគ្គលា ។

[១៤] អរិយា នោបលព្ពន្ធំ អសញ្ញាចាយភូមិសុ
 សេសជ្ជានេសុ លព្ពន្ធំ អរិយានិយាបិ ច ។

ឥនមេត្ត ភូមិចតកំ ។

បដិសន្ធិចតកំ

[១៥] អចាយបដិសន្ធិ កាមសុគតិបដិសន្ធិ រូចាវចរបដិសន្ធិ
 អរូចាវចរបដិសន្ធិ ចេតិ ចតុត្ថិដា បដិសន្ធិ នាម ។

[១៦] តត្ថ អកុសលវិចារកោបេក្ខាសហគតសន្តិវណំ អចាយ-
 ភូមិយំ ឌីក្កនិក្កណោ បដិសន្ធិ ហុត្វា តតោ បរំ ភវន្តំ បរិយោសានេ
 ចវនំ ហុត្វា វោច្ឆិដ្ឋតិ, អយមេកាចាយបដិសន្ធិ នាម ។

[១៧] កុសលវិចារកោបេក្ខាសហគតសន្តិវណំ បន កាម-
 សុគតិយំ មនុស្សានព្វោវ ជច្ឆន្ទាធិនំ ភម្មស្សីតានព្វា វិនិចារិតិកា-
 សុរាណំ បដិសន្ធិភវន្តិចតិវសេន បវត្តតិ ។

[១៨] មហាវិចារកានិ បន អដ្ឋ សព្វត្ថាបិ កាមសុគតិយំ
បដិសន្ធិកវដ្ឋប្បតិវសេន បវត្តន្តិ ។

[១៩] ឥមា^១ នវ កាមសុគតិបដិសន្ធិយោ នាម ។

[២០] សា បនាយំ ទសវិធាបិ កាមាវចរបដិសន្ធិច្ចេវ សង្ខំ
គប្បតិ ។

[២១] តេសុ បតុន្នំ អចាយានំ មនុស្សានំ វិទិចារិកាសុរានញ្ច
អាយុប្បមាណគណនាយ និយមោ នត្ថិ ។

[២២] បាតមហារាជិកានំ បន ទេវានំ ទិព្វានិ បញ្ចវស្ស-
សតានិ អាយុប្បមាណំ, មនុស្សគណនាយ នវតិវស្សសត-
សហស្សប្បមាណំ ហោតិ, តតោ បតុគ្គណំ ភាវតីសានំ, តតោ
បតុគ្គណំ យាមានំ, តតោ បតុគ្គណំ តុសិតានំ, តតោ បតុគ្គណំ
និម្មានវតីនំ, តតោ បតុគ្គណំ បរនិម្មិតវសវត្ថីនំ ។

[២៣] នវសតព្វោកវីស- វស្សានំ កោដិយោ តថា
វស្សសតសហស្សានិ សដ្ឋិ ច វសវត្ថិសុ ។

១ សី.ឥមានិ ។

[២៤] បឋមជ្ឈានវិចារកំ បឋមជ្ឈានភ្នមិយំ បដិសន្ធិភវន្ត-
ចុតិវសេន បវត្តតិ ។

[២៥] តថា ទុតិយជ្ឈានវិចារកំ តតិយជ្ឈានវិចាកព្ភ
ទុតិយជ្ឈានភ្នមិយំ ។

[២៦] ចតុត្ថជ្ឈានវិចារកំ តតិយជ្ឈានភ្នមិយំ ។

[២៧] បញ្ចមជ្ឈានវិចារកំ ចតុត្ថជ្ឈានភ្នមិយំ ។

[២៨] អសញ្ញាសត្តានំ បន រូបមេវ បដិសន្ធិ ហោតិ ។ តថា
តតោ បរំ បវត្តិយំ ចវនកាលេ ច រូបមេវ បវត្តិត្វា និរុជ្ឈតិ, ឥមា
ធរូចារចរបដិសន្ធិយោ នាម ។

[២៩] តេសុ ព្រហ្មចារិសន្នានំ ទេវានំ កប្បស្ស តតិយោ
ភាកោ អាយុប្បមាណំ ។

[៣០] ព្រហ្មបុរោហិតានំ ឧបឡកប្បោ ។

[៣១] មហាព្រហ្មានំ ឯកោ កប្បោ ។

[៣២] បរិត្តាកានំ ទ្វេ កប្បានិ ។

[៣៣] អប្បមាណាកានំ ចត្តារិកប្បានិ ។

[៣៤] អាកស្សរាណំ អដ្ឋ កប្បានិ ។

[៣៥] បរិត្តសុភាណំ សោឡស កប្បានិ ។

[៣៦] អប្បមាណសុភាណំ ទ្ធវត្តិស កប្បានិ ។

[៣៧] សុភកិណ្ណាណំ ចតុសដ្ឋិ កប្បានិ ។

[៣៨] វេហប្បលាណំ អសញ្ញាសត្តានព្វ បញ្ចកប្បសតានិ ។

[៣៩] អវិហាណំ កប្បសហស្សានិ ។

[៤០] អតប្បាណំ ទ្វេ កប្បសហស្សានិ ។

[៤១] សុទ្ធស្សាណំ ចត្តារិ កប្បសហស្សានិ ។

[៤២] សុទ្ធស្សីណំ អដ្ឋ កប្បសហស្សានិ ។

[៤៣] អកនិជ្ជាណំ សោឡស កប្បសហស្សានិ ។

[៤៤] បឋមារុប្បាធិវិចាកានិ បឋមារុប្បាធិភូមិសុ យថាក្កមំ

បដិសន្ធិកវ័ន្តចុតិវសេន បវត្តនិ ។ ឥមា ចតុស្សោ អរូបបដិសន្ធិយោ
នាម ។

[៤៥] តេសុ បន អាកាសានព្វាយតន្ធបគាណំ ទេវាណំ

វិសតិកប្បសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ ។

[៤៦] វិញ្ញាណញាយតន្ធបគានំ ទេវានំ ចត្តាលីសកប្ប-
សហស្សានិ ។

[៤៧] អាកិញ្ញញាយតន្ធបគានំ ទេវានំ សដ្ឋិកប្បសហស្សានិ ។

[៤៨] នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតន្ធបគានំ ទេវានំ ចតុរាសីតិ-
កប្បសហស្សានិ ។

[៤៩] បដិសន្ធិ ភវន្តញោ តថា ចវនមាណសំ

ឯកមេវ តថេវេក- វិសយញោកជាតិយំ ។

ឥនមេត្ត បដិសន្ធិចតុកំ ។

កម្មចតុកំ

[៥០] ជនកំ ឧបត្ថម្ភកំ ឧបបិទ្បកំ ឧបយាតកញោតិ កិច្ចវសេន ។

[៥១] គរុកំ អាសន្នំ អាបិណ្ណំ កដត្តាកម្មញោតិ ចាកនាណ-
បរិយាយេន ។

[៥២] ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ឧបបជ្ឈវេទនីយំ អបរាបរិយវេទនីយំ

អហោសិកម្មញោតិ ចាកកាលវសេន ចត្តារិ កម្មានិ នាម ។

[៥៣] តថា អកុសលំ កាមាវចរកុសលំ រូចាវចរកុសលំ
អរូចាវចរកុសលញ្ចេតិ ចាកឋានវសេន ។

[៥៤] តត្ថ អកុសលំ កាយកម្មំ វេទិកម្មំ មនោកម្មញ្ចេតិ
កម្មទ្ធាវសេន តិវិធំ ហោតិ ។

[៥៥] កងំ? ចាណាតិចាតោ អធិន្ទាទានំ កាមេសុមិច្ឆាបារោ
ចេតិ កាយវិញ្ញត្តិសម្ព័ន្ធតេ កាយទ្ធាវេ ពាហុល្លវត្តិតោ កាយកម្មំ
នាម ។

[៥៦] មុសាវាទោ បិសុណាវាចា ជុសវាចា សម្មប្បលាទោ
ចេតិ វេទិវិញ្ញត្តិសម្ព័ន្ធតេ វេទិទ្ធាវេ ពាហុល្លវត្តិតោ វេទិកម្មំ នាម ។

[៥៧] អភិជ្ឈា ព្យាចាទោ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ចេតិ អញ្ញត្រាបិ
វិញ្ញត្តិយា មនស្សិយេវ ពាហុល្លវត្តិតោ មនោកម្មំ នាម ។

[៥៨] តេសុ ចាណាតិចាតោ ជុសវាចា ព្យាចាទោ ច
ទោសម្បលេន ជាយន្តិ ។

[៥៩] កាមេសុមិច្ឆាបារោ អភិជ្ឈា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ច លោកម្បលេន ។

[៦០] សេសានិ ចត្តារិបិ ធ្វីហិ ម្បលេហិ សម្បវន្តិ ។

[៦០] ចិត្តប្បាណវសេន បនេតំ អកុសលំ សព្វថាបិ ទ្វាទសវិដំ
ហោតិ ។

[៦២] កាមាវចរកុសលម្បិ កាយទ្វារេ បវត្តំ កាយកម្មំ,
វេទិទ្វារេ បវត្តំ វេទិកម្មំ, មនោទ្វារេ បវត្តំ មនោកម្មញ្ចេតិ កម្មទ្វារ-
វសេន តិវិដំ ហោតិ ។

[៦៣] តថា ទានសីលភាវនាវសេន ។

[៦៤] ចិត្តប្បាណវសេន បនេតំ អជ្ជវិដំ ហោតិ ។

[៦៥] ទានសីលភាវនាបចាយនវេយ្យាវច្ចបត្តិទានបត្តានុមោ-
ទនធម្មស្សវនធម្មទេសនា ទិដ្ឋិជកម្មវសេន ទសវិដំ ហោតិ ។

[៦៦] តំ បនេតំ វីសតិវិធម្បិ កាមាវចរកម្មមិច្ឆេវ សង្ខំ
គច្ចតិ ។

[៦៧] រូចាវចរកុសលំ បន មនោកម្មមេវ, តព្វ ភាវនាមយំ
អប្បនាប្បត្តំ, ឈានដ្ឋកេទេន បញ្ចវិដំ ហោតិ ។

[៦៨] តថា អរូចាវចរកុសលព្វ មនោកម្មំ, តម្បិ ភាវនាមយំ
អប្បនាប្បត្តំ ។ អារម្មណភេទេន ចតុត្ថិដំ ហោតិ ។

[២៩] ឯត្តាកុសលកម្មមនុស្សហិតំ អចាយភូមិយំ បដិសន្ធិ
ជនេតិ, បវត្តិយំ បន សព្វម្បី ឆ្មាទសវិធំ សត្តាកុសលចាកានិ
សព្វត្តាបិ កាមលោកេ រូបលោកេ ច យថាវហំ វិបច្ឆតិ ។

[៣០] កាមាវចរកុសលម្បី កាមសុគតិយមេវ បដិសន្ធិ
ជនេតិ, តថា បវត្តិយព្វ មហាវិចាកានិ អហេតុកវិចាកានិ បន
អដ្ឋបិ សព្វត្តាបិ កាមលោកេ រូបលោកេ ច យថាវហំ វិបច្ឆតិ ។

[៣១] តត្តាបិ តិហេតុកមក្កដំ កុសលំ តិហេតុកំ បដិសន្ធិ
ទត្វា បវត្តេ សោឡស វិចាកានិ វិបច្ឆតិ ។

[៣២] តិហេតុកមោមកំ ធូហេតុកមក្កដព្វ កុសលំ ធូហេតុកំ
បដិសន្ធិ ទត្វា បវត្តេ តិហេតុកវហិតានិ ឆ្មាទស វិចាកានិ វិបច្ឆតិ ។

[៣៣] ធូហេតុកមោមកំ បន កុសលំ អហេតុកមេវ បដិសន្ធិ
នេតិ, បវត្តេ ច អហេតុកវិចាកានេវ វិបច្ឆតិ ។

[៣៤] អសម្ព័រំ សសម្ព័រ- វិចាកានិ ន បច្ឆតិ
សសម្ព័រមសម្ព័រ- វិចាកានីតិ កេចន ។
តេសំ ឆ្មាទស ចាកានិ ទសាដ្ឋ ច យថាក្កម
យថាវត្តានុសារេន យថាសម្បវម្មិសេ ។

[៧៥] រូបាវចរកសលំ បន បឋមជ្ឈានំ បរិត្តំ ភាវេត្វា
ព្រហ្មចារិសដ្ឋេសុ ឧប្បជ្ជតិ ។

[៧៦] តទេវ មជ្ឈិមំ ភាវេត្វា ព្រហ្មបុរោហិតេសុ ។

[៧៧] បណីតំ ភាវេត្វា មហាព្រហ្មេសុ ។

[៧៨] តថា ទុតិយជ្ឈានំ តតិយជ្ឈានញ្ច បរិត្តំ ភាវេត្វា
បរិត្តាកេសុ ។

[៧៩] មជ្ឈិមំ ភាវេត្វា អប្បមាណាកេសុ ។

[៨០] បណីតំ ភាវេត្វា អាភស្សវេសុ ។

[៨១] បតុត្ថជ្ឈានំ បរិត្តំ ភាវេត្វា បរិត្តសុភេសុ ។

[៨២] មជ្ឈិមំ ភាវេត្វា អប្បមាណាសុភេសុ ។

[៨៣] បណីតំ ភាវេត្វា សុភកិល្លោសុ ។

[៨៤] បញ្ចមជ្ឈានំ ភាវេត្វា វេហប្បលេសុ ។

[៨៥] តទេវ សញ្ញារិរាគំ ភាវេត្វា អសញ្ញាសត្តេសុ ។

[៨៦] អនាគាមិនោ បន សុទ្ធាវាសេសុ ឧប្បជ្ជន្តិ ។

[៨៧] អរុណាវចរកសលញ្ច យថាក្កមំ ភារេត្វា អារុហ្មសុ
ឧប្បជ្ឈន្តិតិ ។

[៨៨] ឥត្តំ មហាក្កតំ បញ្ញំ យថាក្កមិវវត្តិតំ
ជនេតិ សទិសំ ចាកំ បដិសន្ធិបវត្តិយំ ។

ឥន្ទមេត្ត កម្មចតកំ ។

ចតុបដិសន្ធិក្រមោ

[៨៩] អាយុក្ខយេន កម្មក្ខយេន ឧភយក្ខយេន ឧបច្ឆេនក-
កម្មនា ចេតិ ចតុតា មរណ្ណប្បត្តិ នាម ។

[៩០] តថា ច មរណ្ណានំ បន មរណាកាលេ យថាបរំ
អភិមឌិត្តំ ភវន្តរេ បដិសន្ធិជនកំ កម្មំ វា, តំកម្មករណាកាលេ
រុចានិកមបលទ្ធិបុព្វមបករណាភតញ្ច កម្មនិមិត្តំ វា, អនន្តរ-
មប្បជ្ឈមានភវេ ឧបលភិតព្វមបភោគភតញ្ច គតិវិមិត្តំ វា
កម្មពលេន ធន្នំ ទ្វារានំ អញ្ញតាស្មី បច្ចបដ្ឋាតិ, តតោ បរំ តមេវ
តថាបដិសំ អារម្មណំ អារព្ភ វិបច្ចមាណកកម្មាន្តរុបំ បរិសុទ្ធី
ឧបក្កិលិដ្ឋំ វា ឧបលភិតព្វភវាន្តរុបំ តត្ថោណាតំ ចិត្តសន្តានំ

អភិណ្ណំ បវត្តតិ ពាហុល្លេន, តមេវ វា បន ជនកក្កតំ កម្មំ
អភិណវករណាវសេន ធារហ្មត្តំ ហោតិ ។

[៥១] បច្ចាសន្នមរណាស្ស តស្ស វិចិត្តាវសានេ ភវង្គក្ខយេ
វា ចវនវសេន បច្ចប្បន្នភវបរិយោសានក្កតំ ចតិចិត្តំ ឧប្បជ្ជិត្វា
និរុជ្ឈតិ, តស្មី និរុទ្ធាវសានេ តស្សានន្តរមេវ តថាគហិតំ អារម្មណំ
អារព្ភ សវត្តកំ អវត្តកមេវ វា យថារហំ អវិជ្ជានសយបរិកិច្ចេន
តណ្ហានុសយម្ភលកេន សង្ខារេន ជនិយមានំ សម្បយុត្តេហិ
បរិគ្គយ្ហមានំ សហជាតានមធិដ្ឋានភាវេន បុព្វង្គមក្កតំ ភវន្តរ-
បដិសន្ធានវសេន បដិសន្ធិសង្ខាតំ មានសំ ឧប្បជ្ជមាណមេវ បតិដ្ឋាតិ
ភវន្តរេ ។

[៥២] មរណាសន្នវិចិយំ បនេត្ត មន្តប្បវត្តានិ បញ្ចេវ ជវនានិ
ចាជិកង្ខិតព្វានិ, តស្មា យទិ បច្ចប្បន្នារម្មណេសុ អាចាថគតេសុ
ធរន្តេស្វេវ មរណំ ហោតិ, តទា បដិសន្ធិភវង្គានម្បិ បច្ចប្បន្នា-
រម្មណតា លព្ភតីតិ កត្វា កាមាវចរបដិសន្ធិយា ធម្មារក្កហិតំ
កម្មនិមិត្តំ គតិនិមិត្តព្វា បច្ចប្បន្នមតិការម្មណំ ឧបលព្ភតិ, កម្មំ បន

អតីតមេវ, តព្វ មនោទ្ធារក្កហិតំ, តានិ បន សព្វានិបិ បរិត្ត-
ធម្មភូតានេវាវម្ពណានិ ។

[៩៣] រូចាវចរបដិសន្ធិយា បន បញ្ញត្តិភូតំ កម្មនិមិត្ត-
មេវាវម្ពណំ ហោតិ ។

[៩៤] តថា អរូបបដិសន្ធិយា ច មហាក្កតភូតំ បញ្ញត្តិភូតព្វ
កម្មនិមិត្តមេវ យថាវហមាវម្ពណំ ហោតិ ។

[៩៥] អសញ្ញាសត្តានំ បន ជីវិតនវកមេវ បដិសន្ធិការេន
បតិដ្ឋាតិ, តស្មា តេ រូបបដិសន្ធិកា នាម ។

[៩៦] អរូចា អរូបបដិសន្ធិកា ។

[៩៧] សេសា រូចារូបបដិសន្ធិកា ។

[៩៨] អារុប្បច្ចតិយា ហោន្តិ ហេដ្ឋិមារុប្បវដ្ឋិតា
បរមារុប្បសន្ធិ ច តថា កាមតិហោតកា ។
រូចាវចរច្ចតិយា អហោតុរហិតា សិយំ
សព្វា កាមតិហោតម្ហា កាមេស្សេវ បនេតវា ។

អយមេត្ត ចុតិបដិសន្ធិក្រមេវ ។

[៩៩] ឥច្ឆេវំ គហិតបដិសន្ធិកានំ បន បដិសន្ធិនិរោធានន្តរតោ
 បភុតិ តមេវារម្មណាមារត្ត តនេវ ចិត្តំ យាវ ចុតិចិត្តប្បាណា អសតិ
 វិចិត្តប្បាណេ ភវស្ស អង្គការវេន ភវង្គសន្តតិសង្ខាតំ មាណសំ
 អព្វោច្ឆិដ្ឋំ នទីសោតោ វិយ បវត្តតិ ។

[១០០] បរិយោសានេ ច ចវនវសេន ចុតិចិត្តំ ហុត្វា និរុជ្ឈតិ ។

[១០១] តតោ បរព្វ បដិសន្ធានយោ រថចក្កមិវ យថាក្កមំ ឯវ
 បរិវត្តន្តា បវត្តន្តិ ។

[១០២] បដិសន្ធិភវង្គវិចីយោ ចុតិចេហ តថា ភវន្តវេ

បន សន្ធិ ភវង្គមិច្ឆយំ បរិវត្តតិ ចិត្តសន្តតិ ។

បដិសង្ខាយបនេតមន្តំ អធិកន្ធា បទមច្ចតំ ពុធា

សុសម្មច្ឆិដ្ឋិសិនេហពន្ធា សមមេស្សន្តិ ចិរាយ សុព្វតា ។

ឥតិ អភិធម្មត្ថសង្គហ វិចីមត្ថសង្គហវិភាកោ នាម

បញ្ចមោ បរិច្ឆេទោ ។

៦.ធម្មបរិច្ឆេទោ

រូបសង្កហវិភាកោ

- [១] ឯត្តារត្តា វិភត្តា ហិ សប្បភេទប្បវត្តិកា
 ចិត្តចេតសិកា ធម្មា រូបំ ធានិ បរិច្ចតិ ។
- [២] សមុទ្កេសា វិភាកា ច សមុដ្ឋានា កលាបតោ
 បរិវត្តិកមតោ ចេតិ បព្វុយា តត្ថ សង្កហោ ។

រូបសមុទ្កេសោ

- [៣] ចត្តារិ មហាក្ខតានិ, ចតុន្ទព្វ មហាក្ខតានំ ឧចានាយរូបនិ
 ទុរិធម្បេតំ រូបំ ឯកានុសរិយេន សង្កហំ គច្ចតិ ។
- [៤] កកំ ? បថីរិយាតុ អាចោយាតុ តេជោយាតុ វាយោយាតុ
 ភូតរូបំ នាម ។
- [៥] ចក្កុ សោតំ យានំ ជ្ជិវា កាយោ បសាទរូបំ នាម ។
- [៦] រូបំ សន្តោ គន្ធា រសោ អាចោយាតុវិវជ្ជិតំ ភូតត្តយ-
 សង្កតំ យោជ្ជតំ គោចររូបំ នាម ។

[៧] ឥត្តត្ថំ បរិសត្ថំ ការ្យបំ នាម ។

[៨] ហានយវត្ថុ ហានយ្យបំ នាម ។

[៩] ជីវិតិ ន្ទ្រិយំ ជីវិត្យបំ នាម ។

[១០] កតន្ទីកាហោ អាហារោ អាហារ្យបំ នាម ។

[១១] ឥតិ ច អដ្ឋារសវិធម្យតំ រូបំ សភារ្យបំ សលក្ខណ្យបំ
និប្បន្ទ្របំ រូប្យបំ សម្មសន្ទ្របន្តិ ច សង្កហំ កច្ចតិ ។

[១២] អាភាសធាតុ បរិច្ឆេទ្យបំ នាម ។

[១៣] កាយវិញ្ញតិ វចិវិញ្ញតិ វិញ្ញត្យបំ នាម ។

[១៤] រូបស្ស លហុតា មុទុតា កម្មញ្ញតា វិញ្ញតិទ្ធរយំ
វិការ្យបំ នាម ។

[១៥] រូបស្ស ឧបចយោ សន្តតិ ជវតា អនិច្ចតា លក្ខណ្យបំ

នាម ។

[១៦] ជាតិរូបមេវ បនេត្ត ឧបចយសន្តតិណាមេន បរិច្ចតិតិ

ឯកានសវិធម្យតំ រូបំ អដ្ឋវិសតិវិធំ ហោតិ ស្សបវសេន ។

[១៧] កថំ ៖

ភូតប្បសាទវិសយា	ភារោ បាធយមិច្ឆបិ
ជីវិតាហាររូបេហិ	អដ្ឋារសវិធំ តថា ។
បរិច្ឆេទោ ច វិញ្ញតិ	វិការោ លក្ខណានិ ច
អនិច្ចដ្ឋា ទស ចេតិ	អដ្ឋវិសវិធំ ភវេ ។

អយមេត្ត រូបសមុទ្រេសោ ។

រូបវិភាគោ

[១៨] សព្វព្យា បនេតំ រូបំ អហោតុកំ សប្បច្ចយំ សាសវំ
សង្ខតំ លោកិយំ កាមាវចំ អនារម្មណំ អប្បហាតព្វមេវាតិ
ឯកវិធម្យិ អដ្ឋតិកតាហិរាទិវសេន ពហុជា ភេទំ គប្បតិ ។

[១៩] កមំ ? បសាទសង្ខាតំ បញ្ចវិធម្យិ អដ្ឋតិករូបំ នាម,
ឥតរំ ពាហិរូបំ ។

[២០] បសាទបាធយសង្ខាតំ ធាតុវិធម្យិ វត្ថុរូបំ នាម, ឥតរំ
អវត្ថុរូបំ ។

[២១] បសាទវិញ្ញតិសង្ខាតំ សត្តវិធម្យិ ទ្វាររូបំ នាម, ឥតរំ
អទ្វាររូបំ ។

[២២] បសាទការជីវិតសង្ខាតំ អដ្ឋវិធម្មិ ឥន្ទ្រិយរូបំ នាម,
ឥតរំ អនិធរិយរូបំ ។

[២៣] បសាទវិសយសង្ខាតំ ទ្វាទសវិធម្មិ ឌីណ្ណារិក្ខរូបំ
សន្តិក្ខរូបំ, សប្បជិយរូបញ្ច, ឥតរំ សុខុមរូបំ ទ្ធករូបំ អប្បជិយរូបញ្ច ។

[២៤] កម្មជំ ឧចាទិន្ទ្ររូបំ, ឥតរំ អនុចាទិន្ទ្ររូបំ ។

[២៥] រូចាយតនំ សនិទស្សន្ទរូបំ, ឥតរំ អនិទស្សន្ទរូបំ ។

[២៦] បក្ខាទិទ្ធករូបំ អសម្បត្តវសេន, យានាទិទ្ធករូបំ សម្បត្ត-
វសេនាតិ បញ្ចវិធម្មិ គោចរក្កាហិក្ខរូបំ, ឥតរំ អគោចរក្កាហិក្ខរូបំ ។

[២៧] វណ្ណោ គន្ធា រសោ ឌីជា ភូតបតុក្កញ្ចេតិ អដ្ឋវិធម្មិ
អវិនិព្វោគរូបំ, ឥតរំ វិនិព្វោគរូបំ ។

[២៨] ឥច្ឆេវមដ្ឋវិសតិ- វិធម្មិ ច វិបក្ខណា

អដ្ឋត្តិកាទិភេទេន វិភជន្តិ យថារហំ ។

អយមេត្ថ រូបវិភាគោ ។

រូបសម្មជាននយោ

[២៩] កម្មំ ចិត្តំ ឧត្ត អាហារោ ចេតិ ចត្តារិ រូបសម្មជាននិ

នាម ។

[៣០] តត្ថ កាមាវចរំ រូចាវចរោតិ បញ្ចវិសតិវិធម្មិ

កុសលាកុសលកម្មមភិសង្កតំ អជ្ឈតិកសន្តានេ កម្មសម្មជានរូបំ
បដិសន្ធិមុចាទាយ ខណោ ខណោ សម្មជាបេតិ ។

[៣១] អរូបវិចាកទិបញ្ចវិញ្ញាណវដ្ឋិតំ បញ្ចសត្តតិវិធម្មិ ចិត្តំ

ចិត្តសម្មជានរូបំ បឋមភវន្តមុចាទាយ ជាយន្តមេវ សម្មជាបេតិ ។

[៣២] តត្ថ អប្បនាជវនំ វិយាបថម្មិ សន្នាមេតិ ។

[៣៣] វោដ្ឋព្វនកាមាវចរជវនាភិញ្ញា បន វិញ្ញតិម្មិ

សម្មជាបេតិ ។

[៣៤] សោមនស្សជវនានិ បនេត្ថ តេរស ហសនម្មិ ជនេតិ ។

[៣៥] សីតុណ្ហោតុសមញ្ញាតា តេជោធាតុ បិតិប្បត្តាវ

ឧត្តសម្មជានរូបំ អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច យថាវហំ សម្មជាបេតិ ។

[៣៦] ឱជាសម្ពុត្តោ អាហារោ អាហារសម្មជ្ជាន្ធិបំ អដ្ឋោ-
ហរណាកាលេ វានប្បត្តោ សម្មជ្ជាបេតិ ។

[៣៧] តត្ថ ហនយេន្ទ្រិយ្យុចានិ កម្មជានេវ ។

[៣៨] វិញ្ញត្តិទ្ធិយំ ចិត្តជមេវ ។

[៣៩] សន្តោ ចិត្តោតុដោ ។

[៤០] លហុតានិទ្ធិយំ ធុតុចិត្តាហារេហិសម្ពោតិ ។

[៤១] អវិនិព្វោគ្យុចានិ ចេវ អាកាសធាតុ ច ។ ចត្វហិ

សម្មតានិ ។

[៤២] លក្ខណ្យុចានិ ន កតោចិ ជាយន្តិ ។

[៤៣] អដ្ឋារស បណ្ណារស តេរស ទ្វាទសាតិ ច
កម្មចិត្តោតុកាហារ- ជានិ ហោន្តិ យថាក្កមំ ។

[៤៤] ជាយមាណិទ្ធិយំ សភាវត្តា ហិ កេវលំ
លក្ខណានិ ន ជាយន្តិ កេហិចីតិ បកាសិតំ ។

អយមេត្ថ រូបសម្មជ្ជាននយោ ។

កលាបយោជនា

[៤៥] ឯកប្បាណា ឯកនិរោធា ឯកនិស្សយា សហវត្តិនោ
ឯកវិសតិ រូបកលាថា នាម ។

[៤៦] តត្ថ ជីវិតំ អវិនិព្វោគរូបញ្ច ចក្កុនា សហ ចក្កុនសក្កិន្តិ
បរិច្ឆតិ ។ តថា សោតាធិហិ សធូរិ សោតទសកំ យានទសកំ
ជ្ជិវាទសកំ កាយទសកំ ឥត្តិការទសកំ បម្ភាវទសកំ វត្ថុ-
ទសកញ្ចេតិ យថាក្កមំ យោជេតតំ ។ អវិនិព្វោគរូបមេវ ជីវិតេន
សហ ជីវិតនវក្កិន្តិ បរិច្ឆតិ ។ ឥមេ នវ កម្មសមដ្ឋានកលាថា ។

[៤៧] អវិនិព្វោគរូបំ បន សុទ្ធដ្ឋកំ, តទេវ កាយវិញ្ញត្តិយា
សហ កាយវិញ្ញត្តិនវកំ, វចិវិញ្ញត្តិសន្នេហិ សហ វចិវិញ្ញត្តិទសកំ,
លហតាធិហិ សធូរិ លហតាទេកាទសកំ, កាយវិញ្ញត្តិលហតាធិ-
ទ្ធាទសកំ, វចិវិញ្ញត្តិសន្នេលហតាធិតេរសកញ្ចេតិ ឆ ចិត្តសមដ្ឋាន-
កលាថា ។

[៤៨] សុទ្ធដ្ឋកំ សន្នេវកំ លហតាទេកាទសកំ សន្នេលហតា-
ទិទ្ធាទសកញ្ចេតិ ចត្តារោ ឧត្តសមដ្ឋានកលាថា ។

[២៩] សុទ្ធដ្ឋកំ លហុតានិទេកានិទេសកញ្ចេតិ ទ្វេអាហារ-
សមដ្ឋានកលាចា។

[៣០] តត្ថ សុទ្ធដ្ឋកំ សទ្ធនវកញ្ចេតិ ទ្វេ ឧត្តសមដ្ឋានកលាចា
ពហិទ្ធាបិ លត្តន្តិ, អវសេសា បន សព្វេបិ អជ្ឈតិកមេវាតិ ។

[៣១] កម្មចិត្តោត្តកាហារ- សមដ្ឋានា យថាក្កមំ
នវ ធ បតវោ ទ្វេតិ កលាចា ឯកវិសតិ ។
កលាចានំ បរិច្ឆេទ- លក្ខណត្តា វិចក្ខណា
ន កលាបង្កមិច្ឆាហ។ អាកាសំ លក្ខណានិ ច ។

អយមេត្ត កលាបយោជនា។

រូបបវត្តិកមោ

[៣២] សព្វានិបិ បនេតានិ រូចានិ កាមលោកេ យថាវហំ
អន្ធនានិ បវត្តិយំ ឧបលត្តន្តិ ។

[៣៣] បដិសន្ធិយំ បន សំសេទជានញ្ចេវ ឌីបចាតិកានញ្ច
ចក្កសោតយានជ្ឈិវាកាយភាវវត្ថុទសកសម្ព័តានិ សត្ត ទសកានិ
ចាតកវត្តិ ឧក្កជ្ឈវសេន, ឌីមកវសេន បន ចក្កសោតយាន-

ភាវទសកានិ កណាបិបិ ន លព្ពន្ធិ, តស្មា តេសំ វសេន កលាបហានិ
វេទិតព្វា។

[៥៤] គព្ពសេយ្យកសត្តានំ បន កាយភាវវត្តទសកសម្ព័ត្តានិ
តិណិ ទសកានិ ចាតុភវន្តិ, តត្ថាបិ ភាវទសកំ កណាបិ ន លព្ពន្តិ,
តតោ បរំ បវត្តិកាលេ កមេន ចក្កទសកានិ ច ចាតុភវន្តិ។

[៥៥] ឥច្ឆេរំ បដិសន្ធិមុចាទាយ កម្មសមដ្ឋានា, ទតិយ-
ចិត្តមុចាទាយ ចិត្តសមដ្ឋានា, បីតិកាលមុចាទាយ ឧតុសមដ្ឋានា,
ឌីជាដរណមុចាទាយ អាហារសមដ្ឋានា ចេតិ ចតុសមដ្ឋានុប-
កលាបសន្តតិ កាមលោកេ ធិបជាលា វិយ, នធិសោតោ វិយ ច
យាវតាយុកមព្វោច្ឆិណ្ឌា បវត្តតិ។

[៥៦] មរណកាលេ បន ចុតិចិត្តាបរិសត្តរសមចិត្តស្ស
បីតិកាលមុចាទាយ កម្មជ្ជូចានិ ន ឧប្បជ្ជន្តិ, បុរេតរមប្បន្នានិ ច
កម្មជ្ជូចានិ ចុតិចិត្តសមកាលមេវ បវត្តិត្វា ជិវ្ឈន្តិ, តតោ បរំ
ចិត្តជាហារជ្ជូបព្ភ វោច្ឆិជ្ជតិ, តតោ បរំ ឧតុសមដ្ឋានុបបរម្បរា
យាវ មតកធឿវរសម្ព័ត្តា បវត្តន្តិ។

[៥៧] ឥច្ឆេវំ មតសត្តានំ បុណនេវ ភវន្តវេ
 បដិសន្ធិមចាទាយ តថា រូបំ បវត្តតិ ។

[៥៨] រូបលោកេ បន យានជីវាកាយភាវទសកានិ ច^១
 អាហាររជកលាទានិ ច ន លព្ពន្ធិ, តស្មា តេសំ បដិសន្ធិកាលេ
 ចក្កសោតវត្តវសេន តីណិ ទសកានិ ជីវិតនវកញ្ចេតិ ចត្តារោ
 កម្មសមដ្ឋានកលាទា, បវត្តិយំ ចិត្តោតសមដ្ឋានា ច លព្ពន្ធិ ។

[៥៩] អសញ្ញាសត្តានំ បន ចក្កសោតវត្តសន្ទាបិ ន លព្ពន្ធិ,
 តថា សព្វានិបិ ចិត្តជ្ជទានិ, តស្មា តេសំ បដិសន្ធិកាលេ
 ជីវិតនវកមេវ^២, បវត្តិយញ្ច សន្ទវដ្ឋិតំ ធុតសមដ្ឋានរូបំ អតិវច្ឆតិ ។

[៦០] ឥច្ឆេវំ កាមរូចាសញ្ញាសម្ព័ន្ធិតេសុ តិសុ ឋានេសុ បដិសន្ធិ-
 បវត្តិវសេន ទុវិចា រូបប្បវត្តិ វេទិតព្វា ។

[៦១] អដ្ឋវិសតិ កាមេសុ ហោន្តិ តេវិស រូបិសុ
 សត្តរសេវ សញ្ញំ អរូបេ នត្តិ កិញ្ចិបិ ។
 សន្តោ វិកាវោ ជវតា មរណាព្វោបបត្តិយំ
 ន លព្ពន្ធិ បវត្តេ តុ ន កិញ្ចិបិ ន លព្ពតិ ។

អយមេត្ត រូបបវត្តិកមោ ។

១ សី. ចេវ ។ ២ សី. ជីវិតនវកមេវ លព្ពតិ ។

និព្វានភេទោ

[៦២] និព្វានំ បន លោកុត្តរសម្ពាទំ ចតុមគ្គញ្ញាលោន
សម្មិកាភពំ មគ្គដលានមារម្មណភូតំ វានសម្ពាទាយ តណ្ហាយ
និក្ខន្តត្តា និព្វានន្តិ បរិច្ឆតិ។

[៦៣] តទេតំ សភារតោ ឯកវិធម្មិ សុខទាទិសេសនិព្វានធាតុ
អនុទាទិសេសនិព្វានធាតុ ចេតិ ធុរិដំ ហោតិ ការណបរិយាយេន។

[៦៤] តថា សុញ្ញតំ អនិមិត្តំ អប្បណិហិតព្យោតិ តិរិដំ
ហោតិ អាការភេទេន។

[៦៥] បទមច្ចុតមច្ចុន្តំ	អសម្ព័តមនុត្តរំ
និព្វានមិតិ ភាសន្តិ	វានមត្តា មហោសយោ ។
ឥតិ ចិត្តំ ចេតសិកំ	រូបំ និព្វានមិច្ចបិ
បរមត្តំ បកាសេន្តិ	ចតុដាវ តថាគតា ។

ឥតិ អភិធម្មត្តសម្ពុហោ រូបសម្ពុហារិភាគោ ធាម

ធម្មោ បរិច្ឆេទោ។

៧.សត្តមបរិច្ឆេទោ

សមុច្ចយសង្កហវិភាគោ

[១] ឆ្មាសត្តតិវិដា វុត្តា វុត្តធម្មា សលក្ខណា
តេសំ ទានិ យថាយោគំ បវក្ខាមិ សមុច្ចយំ ។

[២] អកុសលសង្កហោ មិស្សកសង្កហោ ពោធិបក្ខិយសង្កហោ
សព្វសង្កហោ ចេតិ សមុច្ចយសង្កហោ ចតុត្ថិដោ វេទិតព្វោ ។

អកុសលសង្កហោ

[៣] កបំ ? អកុសលសង្កហោ តាវ ចត្តារោ អាសវា
កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។

[៤] ចត្តារោ ឌីយា កាមោយោ ភវោយោ ទិដ្ឋោយោ
អវិជ្ជោយោ ។

[៥] ចត្តារោ យោគា កាមយោគោ ភវយោគោ ទិដ្ឋិយោគោ
អវិជ្ជាយោគោ ។

[៦] ចត្តារោ គន្តា អភិជ្ឈាកាយគន្តោ, ព្យាចានោ កាយគន្តោ,
សីលព្វតបរាមាសោ កាយគន្តោ, ឥទ្ធិសច្ចាភិទិវេសោ កាយគន្តោ។

[៧] ចត្តារោ ឧចានាណា កាមចានានំ ទិដ្ឋចានានំ សីលព្វតុ-
ចានានំ អត្តវាទុចានានំ។

[៨] ធនីវរណានិ កាមច្ចន្ធនីវរណំ ព្យាចាននីវរណំ បិនមិទ្ធ-
នីវរណំ ឧទ្ធច្ចកកក្កច្ចនីវរណំ វិចិកិច្ចានីវរណំ អវិជ្ជានីវរណំ។

[៩] សត្ត អនុសយា កាមរាគានុសយោ ភវរាគានុសយោ
បដិយានុសយោ មាណុសយោ ទិដ្ឋានុសយោ វិចិកិច្ចានុសយោ
អវិជ្ជានុសយោ។

[១០] ទស សំយោជនានិ កាមរាគសំយោជនំ រូបរាគ-
សំយោជនំ អរូបរាគសំយោជនំ បដិយសំយោជនំ មាណសំយោជនំ
ទិដ្ឋិសំយោជនំ សីលព្វតបរាមាសសំយោជនំ វិចិកិច្ចាសំយោជនំ
ឧទ្ធច្ចសំយោជនំ អវិជ្ជាសំយោជនំ សុត្តន្តេ។

១- អដ្ឋកថា.ទសក.៥០/៣៦ ។

[១១] អបរានិបិ ទស សំយោជនានិ កាមរាគសំយោជនំ
 ភវរាគសំយោជនំ បដិបសំយោជនំ មាណសំយោជនំ ទិដ្ឋិសំយោជនំ
 សីលព្វតបរាមាសសំយោជនំ វិចិកិច្ចាសំយោជនំ ឥស្សាសំយោជនំ
 មច្ឆិយសំយោជនំ អវិជ្ជាសំយោជនំ អភិធម្មំ។

[១២] ទស កិលេសា លោភោ ទោសោ មោហោ មាណោ ទិដ្ឋិ
 វិចិកិច្ចា ជិនំ ឧទ្ធច្ចំ អហិរិកំ អនោត្តប្បំ។

[១៣] អាសវាទិសុ បនេត្ត កាមភវនាមេន តព្វត្តកា តណ្ហា
 អធិប្បតា, សីលព្វតបរាមាសោ ឥទំសច្ចាភិនិវេសោ អត្តវាទុចាទោ
 ច តថាបវត្តំ ទិដ្ឋិកតមេវ បវុច្ឆតិ។

[១៤] អាសវោយា ច យោគា ច
 តយោ គន្ថា ច វត្តតោ
 ឧចាធានា ធុវេ វត្តា
 អជ្ឈ នីវរណា សិយំ ។

១ អភិ.ធម្ម.៧៩/១៥៩, អភិ.វិ.៨២/២៦១ ។

ធន្យោន្តរាណសយា ហោន្តិ នវ សំយោជនា មតា
កិលេសា ធន វត្តោយំ នវតា ចាបសង្កហោ ។

មិស្សកសង្កហោ

[១៥] មិស្សកសង្កហោ ធន ហោត្ថ លោកោ ទោសោ មោហោ

អលោកោ អទោសោ អមោហោ ។

[១៦] សត្ត ឈានដ្ឋានិ វិតកោ វិហារោ បីតិ ឯកគ្គតា

សោមនស្សំ ទោមនស្សំ ឧបេក្ខា ។

[១៧] ទ្វាធន មគ្គដ្ឋានិ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា

សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មា-
សមាធិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាសង្កប្បោ មិច្ឆាវាយាមោ មិច្ឆាសមាធិ ។

[១៨] ពារិសតិទ្រិយានិ ចក្កទ្រិយំ សោតិទ្រិយំ ឃានិទ្រិយំ

ជីវិទ្រិយំ កាយិទ្រិយំ ឥត្តិទ្រិយំ បុរិសិទ្រិយំ ជីវិតិទ្រិយំ មនិទ្រិយំ
សុខិទ្រិយំ ទុក្ខិទ្រិយំ សោមនស្សិទ្រិយំ ទោមនស្សិទ្រិយំ ឧបេក្ខិទ្រិយំ
សទ្ធិទ្រិយំ វិវយិទ្រិយំ សតិទ្រិយំ សមាធិទ្រិយំ បញ្ញិទ្រិយំ អនញ្ញា-
តញ្ញាស្សាមីតិទ្រិយំ អញ្ញិទ្រិយំ អញ្ញាតារិទ្រិយំ ។

[១៩] នវ ពលានិ សទ្ធាពលំ វិរិយពលំ សតិពលំ សមាធិពលំ
បញ្ញាពលំ ហិរិពលំ ឌីត្តប្បពលំ អហិរិកពលំ អនោត្តប្បពលំ ។

[២០] ចត្តារោ អធិបតី ធន្ទាធិបតិ វិរិយាធិបតិ ចិត្តាធិបតិ
វិមំសាធិបតិ ។

[២១] ចត្តារោ អាហារា កតធឿកាហោ អាហារោ, ជស្សោ
ទុតិយោ, មនោសញ្ចេតនា តតិយា, វិញ្ញាណំ ចតុត្ថំ ។

[២២] ឥន្ទ្រិយេសុ បនេត្ត សោភាបត្តិមគ្គញ្ញាណំ អនញ្ញា-
តញ្ញាស្សាមីតិន្ទ្រិយំ ។

[២៣] អរហត្តដលញ្ញាណំ អញ្ញាតារិន្ទ្រិយំ ។

[២៤] មជ្ឈេ ធនញ្ញាណានិ អញ្ញិនិយានីតិ បរុច្ឆន្តិ ។

[២៥] ជីវិតិន្ទ្រិយញ្ញុ រុទ្ធាបរសេន ទុរិដំ ហោតិ ។

[២៦] ទ្ធិបញ្ញាវិញ្ញាណោសុ^១ ឈានដ្ឋានិ, អវិរិយេសុ ពលានិ,
អហេតុកេសុ មគ្គដ្ឋានិ ន លត្តនិ ។

១ ម. បញ្ញាវិញ្ញាណោសុ ។

[២៧] តថា វិចិត្រិញ្ញាបិត្តេ ឯកគ្គតា មគ្គិន្រ្ទិយពលការំ ន
គច្ឆតិ ។

[២៨] ធ្វិហេតុកតិហេតុកជវនេស្សេវ យថាសម្អំ អធិបតិ
ឯកោវ លព្ពតិ ។

[២៩] ឆ ហេតុ បញ្ច ឈានដ្ឋា មគ្គដ្ឋា នវ វត្ថុតោ
សោឡសិន្ទិយធម្មា ច ពលធម្មា នវេរិតា ។
ចត្តារោធិបតិ វត្ថុតា តថាហារាតិ សត្តជា
កុសលាទិសមាកិណ្ណោ វត្ថុតាមិស្សកសង្កហោ ។

ពោធិបក្ខិយសង្គហោ

[៣០] ពោធិបក្ខិយសង្គហោ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា កាយា-
នុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ចិត្តានុបស្សនា-
សតិប្បដ្ឋានំ ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ។

[៣១] ចត្តារោ សម្មប្បដ្ឋានា ឧប្បដ្ឋានំ ចាបកានំ បហានាយ
វាយាមោ, អនុប្បដ្ឋានំ ចាបកានំ អនុប្បដ្ឋានាយ វាយាមោ,

អនុប្បដ្ឋានំ កុសលានំ ឧប្បាទាយ វាយាមោ, ឧប្បដ្ឋានំ កុសលានំ
ភិយេកាវាយ វាយាមោ ។

[៣២] ចត្តារោ ឥទ្ធិទានា ធន្តិទ្ធិទានោ វិរិយិទ្ធិទានោ
ចិត្តិទ្ធិទានោ វិមំសិទ្ធិទានោ ។

[៣៣] បញ្ចិន្ទិយានិ សទ្ធិន្ទិយំ វិរិយិន្ទិយំ សតិន្ទិយំ
សមាធិន្ទិយំ បញ្ញិន្ទិយំ ។

[៣៤] បញ្ចុ ពលានិ សទ្ធាពលំ វិរិយពលំ សតិពលំ
សមាធិពលំ បញ្ញាពលំ ។

[៣៥] សត្ត ពោជ្ឈង្គោ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ ធម្មវិបយសម្ពោជ្ឈង្គោ
វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គោ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គោ បស្សនិសម្ពោជ្ឈង្គោ សមាធិ-
សម្ពោជ្ឈង្គោ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គោ ។

[៣៦] អដ្ឋ មគ្គង្គានិ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា
សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មា-
សមាធិ ។

[៣៧] ឯត្ថ បន ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានាតិ សម្មាសតិ ឯការ
បរិច្ឆេទ ។

[៣៨] តថា ចត្តារោ សម្មប្បដ្ឋានាតិ ច សម្មាវាយាមោ ។

[៣៩] ធន្ទោ ចិត្តមហេក្ខា ច សន្ទាបស្សន្ទិប្រឹតិយោ
សម្មាទិដ្ឋិ ច សង្កប្បោ វាយាមោ វិរតិត្តយំ ។
សម្មាសតិ សមាធិតិ ចន្ទសេតេ សភាវតោ
សត្តតិសប្បកេទេន សត្តជា តត្ថ សង្កហោ ។

[៤០] សង្កប្បបស្សន្ទិ ច ប៊ីតុហេក្ខា
ធន្ទោ ច ចិត្តំ វិរតិត្តយញ្ច
នវេកហានា វិរិយំ នវដ្ឋ
សតិ សមាធិ ចតុ បញ្ច បញ្ញា ។
សន្ទា ទុហានត្តមសត្តតិស-
ធម្មានមេសោ បរិវោ វិភាគោ ។

[៤១] សព្វេ លោកុត្តរេ ហោន្តិ ន វា សង្កប្បប៊ីតិយោ
លោកិយេបិ យថាយោគំ ធម្មិសុទ្ធិបរិច្ឆេទំ ។

សព្វសង្កហោ

[២២] សព្វសង្កហោ បញ្ចក្ខន្ធា រូបក្ខន្ធា វេទនាក្ខន្ធា
សញ្ញាក្ខន្ធា សង្ខារក្ខន្ធា វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

[២៣] បញ្ចាថាទានក្ខន្ធា រូបថាទានក្ខន្ធា វេទនាថាទានក្ខន្ធា
សញ្ញាថាទានក្ខន្ធា សង្ខារថាទានក្ខន្ធា វិញ្ញាណថាទានក្ខន្ធា ។

[២៤] ទ្វាទសាយតនានិ ចក្ខុយតនំ សោតាយតនំ
យានាយតនំ ជីវ្ហាយតនំ កាយាយតនំ មនាយតនំ រូចាយតនំ
សន្ទាយតនំ គន្ធយាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ឈព្វាយតនំ ធម្មាយតនំ ។

[២៥] អដ្ឋារស ធាតុយោ ចក្ខុធាតុ សោតធាតុ យានធាតុ
ជីវ្ហាធាតុ កាយធាតុ រូបធាតុ សន្ទធាតុ គន្ធាតុ រសធាតុ
ដោជ្ឈព្វធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ យានវិញ្ញាណ-
ធាតុ ជីវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ
មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

[២៦] ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ, ទុក្ខសមុទយោ
អរិយសច្ចំ, ទុក្ខនិរោធនោ អរិយសច្ចំ, ទុក្ខនិរោធតកាមិនី បដិបទា
អរិយសច្ចំ ។

[៤៧] ឯត្ថ បន ចេតសិកសុខម្យបនិព្វានវសេន ឯក្កនសត្តតិ
ធម្មា ធម្មាយតនធម្មជាត្តតិ សង្ខំ កច្ចន្តិ ។

[៤៨] មនាយតនមេវ សត្តវិញ្ញាណាធាតុវសេន ភិជ្ជតិ ។

[៤៩] រូបញ្ច វេទនា សញ្ញា សេសចេតសិកា តថា
វិញ្ញាណមិតិ បញ្ចេតេ បញ្ចក្ខន្ធាតិ ភាសិតា ។

[៥០] បញ្ចាទានក្ខន្ធាតិ តថា តេភ្នមកា មតា
ភេទាការវេន និព្វានំ ខន្ធសង្គហានិស្សជំ ។

[៥១] ទ្វារាវម្ពណភេទេន កវន្តាយតនានិ ច
ទ្វារាលម្ពតទុប្បន្ន- បរិយាយេន ធាតុយោ ។

[៥២] ទុក្ខំ តេភ្នមកំ វដ្តំ តណ្ហា សមុទយោ កវេ
និវោដោ នាម និព្វានំ មគ្គោ លោកុត្តរោ មតោ ។

[៥៣] មគ្គយុត្តា ជលា ចេវ ចតុសច្ចវិនិស្សជា
តតិ បញ្ចប្បភេទេន បុត្តោ សព្វសង្គហោ ។

តតិ អភិធម្មត្តសង្គហោ សមុច្ចយសង្គហវិភាកោ នាម

សត្តមោ បរិច្ឆេទោ ។

៨.អង្គមហិច្ឆេទោ

បច្ចុយសង្កហវិភាកោ

[១] យេសំ សង្កតធម្មានំ យេ ធម្មា បច្ចុយា យថា
តំ វិភាកមិហោទានិ បវក្កាមិ យថារហំ ។

[២] បដិច្ចសមុប្បាទនយោ បដ្ឋាននយោ ចេតិ បច្ចុយសង្កហោ
នុវិដោ វេទិតពោ។

[៣] តត្ថ តព្ពាវការីការីការាមត្តោបលក្ខិតោ បដិច្ច-
សមុប្បាទនយោ, បដ្ឋាននយោ បន អាហាច្ចបច្ចុយដ្ឋិតិមារត្ត បវុច្ចតិ,
ឧភយំ បន វោមិស្សេត្វា បបពោន្តិ អាចរិយា។

បដិច្ចសមុប្បាទនយោ

[៤] តត្ថ អវិជ្ជាបច្ចុយា សង្ខារា, សង្ខារប្បច្ចុយា វិញ្ញាណំ,
វិញ្ញាណាប្បច្ចុយា នាមរូបំ, នាមរូបប្បច្ចុយា សឡាយតនំ,
សឡាយតនប្បច្ចុយា ជស្សោ, ជស្សប្បច្ចុយា វេទនា, វេទនាបច្ចុយា
តណ្ហា, តណ្ហាបច្ចុយា ឧទានានំ, ឧទានានបច្ចុយា ភវោ ភវប្បច្ចុយា

ជាតិ, ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណំ សោកបិទេវទុក្ខនោមនស្ស-
ចាយាសា សម្ពុវន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ
ហោតីតិ អយមេត្ត បដិច្ចសមុប្បាទនយោ។

[៥] តត្ថ តយោ អន្ទា ទ្វាទសង្កានិ វីសតាការា តិសន្តិ
ចតុសម្ព័ទា តិណិ វដ្ឋានិ ទ្វេ មូលានិ ច វេទិតព្វានិ។

[៦] កងំ ? អវិជ្ជាសង្ខារា អតីតោ អន្ទា, ជាតិជរាមរណំ
អនាគតោ អន្ទា, មជ្ឈេ អដ្ឋ បច្ចុប្បន្នោ អន្ទាតិ តយោ អន្ទា។

[៧] អវិជ្ជា សង្ខារា វិញ្ញាណំ នាមរូបំ សឡាយតនំ ដស្សោ
វេទនា តណ្ហា ឧចានានំ ភវោ ជាតិ ជរាមរណានិ ទ្វាទសង្កានិ។

[៨] សោកាទិវចនំ បនេត្ត និស្សន្ទដលនិទស្សនំ។

[៩] អវិជ្ជាសង្ខារគ្គហណោ បនេត្ត តណ្ហាចានានកវាបិ
គហិតា ភវន្តិ, តថា តណ្ហាចានានកវគ្គហណោ ច អវិជ្ជាសង្ខារា,
ជាតិជរាមរណគ្គហណោ ច វិញ្ញាណាទិដលបញ្ចកមេវ គហិតន្តិ
កត្វា ៖

[១០] អតីតេ ហោតវោ បញ្ច ឥនានិ ជលបញ្ចកំ
 ឥនានិ ហោតវោ បញ្ច អាយតី ជលបញ្ចកន្តិ ។

វីសតាការា តិសន្តិ ចតុសង្កេតា ច ភវន្តិ ។

[១១] អវិជ្ជាតណ្ហាចានា ច កិលេសវដ្តំ, កម្មភវសង្ខារោ
 ភវេកទេសោ សង្ខារា ច កម្មវដ្តំ, ឧបបត្តិភវសង្ខារោ ភវេកទេសោ
 អវសេសា ច វិចាកវដ្តន្តិ តិណិ វដ្តានិ ។

[១២] អវិជ្ជាតណ្ហាវសេន ទ្វេ មូលានិ ច វេទិតញ្ចានិ ។

[១៣] តេសមេវ ច មូលានំ និរោធន និរុជ្ឈតិ
 ជរាមរណមុច្ឆាយ បីឡិកានមភិណ្ឌសោ ។
 អាសវានំ សមុប្បាទា អវិជ្ជា ច បវត្តតិ
 វដ្តមាតន្តមិច្ឆេវំ តេភូមកមនាទិកំ ។
 បដិច្ចសមុប្បាទោតិ បដ្ឋបេសិ មហាមុនិ ។

បដ្ឋាននយោ

[១៤] ហេតុប្បច្ចយោ អារម្មណប្បច្ចយោ អធិបតិប្បច្ចយោ
 អនន្តរប្បច្ចយោ សមនន្តរប្បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយោ អញ្ញ-

មញ្ញប្បដ្ឋយោ និស្សយប្បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយោ បុរេជា-
 តប្បដ្ឋយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយោ អាសេវនប្បដ្ឋយោ កម្មប្បដ្ឋយោ
 វិចាកប្បដ្ឋយោ អាហារប្បដ្ឋយោ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយោ លាណប្បដ្ឋយោ
 មគ្គប្បដ្ឋយោ សម្បយុត្តប្បដ្ឋយោ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយោ អត្តិប្បដ្ឋយោ
 នត្តិប្បដ្ឋយោ វិគតប្បដ្ឋយោ អវិគតប្បដ្ឋយោតិ អយមេត្ត
 បដ្ឋានយោ ។

[១៥] ធជា នាមំ តុ នាមស្ស បញ្ចុជា នាមរូបិនំ
 ឯកជា បុន រូបស្ស រូបំ នាមស្ស ចេកជា ។
 បញ្ញត្តិនាមរូចានិ នាមស្ស ធុរិជា ទ្ធិយំ
 ទ្ធិយស្ស នវេជា ចេតិ ធាតុជា បច្ចុយា កមំ ។

[១៦] អនន្តរនិរុទ្ធា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា បដប្បដ្ឋានំ ចិត្ត-
 ចេតសិកានំ ធម្មានំ អនន្តរសមនន្តរនត្តិវិគតវសេន, បុរិមានិ
 ជវេនានិ បច្ឆិមានំ ជវេនានំ អាសេវនវសេន, សហជាតា ចិត្ត-
 ចេតសិកា ធម្មា អញ្ញមញ្ញំ សម្បយុត្តវសេនេតិ ច ធជា នាមំ
 នាមស្ស បច្ចុយោ ហោតិ ។

[១៧] ហេតុឈានដ្ឋមគ្គដ្ឋានិ សហជាតានំ នាមរូចានំ
 ហេតាធិវសេន, សហជាតា ចេតនា សហជាតានំ នាមរូចានំ,
 នាណក្ខណិកា ចេតនា កម្មាភិទិត្តានំ នាមរូចានំ កម្មវសេន,
 វិចាកក្ខន្ធា អញ្ញមញ្ញំ សហជាតានំ រូចានំ វិចាកវសេនេតិ ច
 បញ្ចដា នាមំ នាមរូចានំ បច្ចយោ ហោតិ ។

[១៨] បច្ឆាជាតា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស
 កាយស្ស បច្ឆាជាតវសេនេតិ ឯកដាវ នាមំ រូបស្ស បច្ចយោ ហោតិ ។

[១៩] ធម្ម វត្ថុនិ បវត្តិយំ សត្តន្នំ វិញ្ញាណាធាតុនំ
 បញ្ចារម្មណានិ ច បញ្ចវិញ្ញាណាវិចិយា បុរេជាតវសេនេតិ ឯកដាវ
 រូបំ នាមស្ស បច្ចយោ ហោតិ ។

[២០] អារម្មណាវសេន ឧបនិស្សយវសេនេតិ ច ទុវិដា
 បញ្ញត្តិនាមរូចានិ នាមស្សេវ បច្ចយោ ហោតិ ។

[២១] តត្ថ រូចាធិវសេន ធម្មំ ហោតិ អារម្មណំ ។

[២២] ឧបនិស្សយោ បន តិវិដោ ហោតិ អារម្មណ្ណប-
 និស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកត្ថបនិស្សយោ ចេតិ ។

[២៣] តត្ថ អារម្មណាមេវ ករុកតំ អារម្មណ្ហបនិស្សយោ។

[២៤] អនន្តរនិរុទ្ធា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា អនន្ត្របនិស្សយោ។

[២៥] វាគាធយោ បន ធម្មា សទ្ធាធយោ ច សុខំ ទុក្ខំ
បុគ្គលោ ភោជនំ ឧត្ថសេនាសនព្ភ យថារហំ អដ្ឋត្តព្ភ ពហិទ្ធា ច
កុសលាធិធម្មានំ, កម្មំ វិចាកានន្តិ ច ពហុជា ហោតិ
បកត្របនិស្សយោ។

[២៦] អធិបតិសហជាតអញ្ញមញ្ញនិស្សយអាហារាសន្តិយវិប្ប-
យុត្តអត្តិអវិគតវសេនេតិ យថារហំ នវជា នាម្យចានិ នាម្យចានំ
បច្ចយា ភវន្តិ។

[២៧] តត្ថ ករុកតមារម្មណំ អារម្មណាធិបតិវសេន នាមានំ,
សហជាតាធិបតិ ចតុវិដោបិ សហជាតវសេន សហជាតានំ
នាម្យចានន្តិ ច ទុវិដោ ហោតិ អធិបតិបច្ចយោ។

[២៨] ចិត្តចេតសិកា ធម្មា អញ្ញមញ្ញំ សហជាត្រចានព្ភ,
មហាភូតា អញ្ញមញ្ញំ ឧទាន្យចានព្ភ, បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុវិចាកា
អញ្ញមញ្ញន្តិ ច តិវិដោ ហោតិ សហជាតបច្ចយោ។

[២៩] ចិត្តបេតសិកា ធម្មា អញ្ញមញ្ញំ, មហាក្កតា អញ្ញមញ្ញំ,
 បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុវិចាកា អញ្ញមញ្ញន្តិ ច តិវិដោ ហោតិ អញ្ញ-
 មញ្ញបច្ចយោ។

[៣០] ចិត្តបេតសិកា ធម្មា អញ្ញមញ្ញំ សហជាត្រ្យចានញ្ច,
 មហាក្កតា អញ្ញមញ្ញំ ឧចាន្ត្រ្យចានញ្ច, ធន វត្ថុនិ សត្តន្តំ
 វិញ្ញាណធាត្តន្តិ ច តិវិដោ ហោតិ និស្សយបច្ចយោ។

[៣១] កតន្ទិកាហោ អាហារោ ឥមស្ស កាយស្ស, អរូបិនោ
 អាហារា សហជាតានំ នាម្រចានន្តិ ច ធុវិដោ ហោតិ
 អាហារបច្ចយោ។

[៣២] បញ្ច បសាទា បញ្ចន្តំ វិញ្ញាណានំ, រូបជីវិតិទ្រិយំ
 ឧចាន្ត្រ្យចានំ, អរូបិនោ ឥន្ទ្រិយា សហជាតានំ នាម្រចានន្តិ ច
 តិវិដោ ហោតិ ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ។

[៣៣] ឌីក្កនិក្ខណោ វត្ថុ វិចាកានំ, ចិត្តបេតសិកា ធម្មា
 សហជាត្រ្យចានំ សហជាតវសេន, បច្ឆាជាតា ចិត្តបេតសិកា ធម្មា
 បុរេជាតស្ស ឥមស្ស កាយស្ស បច្ឆាជាតវសេន ធន វត្ថុនិ បវត្តិយំ

សត្តន្តំ វិញ្ញាណាធាត្តនំ បុរេជាតវសេនេតិ ច តិវិដោ ហោតិ
វិប្បយុត្តបច្ចយោ។

[៣៤] សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតញ្ច សព្វថា
កតឡីកាហោ អាហារោ រូបដីវិតមិច្ចយន្តិ ។
បញ្ចវិដោ ហោតិ អត្តិបច្ចយោ អវិគតបច្ចយោ ច ។

[៣៥] អារម្មណ្ឌបនិស្សយកម្មត្តិបច្ចយេសុ ច សព្វេបិ បច្ចយា
សមោធានំ កច្ចន្តិ ។

[៣៦] សហជាត្រូបន្តិ បនេត្ត សព្វត្តាបិ បវត្តេ ចិត្ត-
សមុដ្ឋានានំ, បដិសន្ធិយំ កដត្តារូចានញ្ច វសេន ធុរិដំ ហោតិតិ
វេទិតព្វំ ។

[៣៧] ឥតិ តេកាលិកា ធម្មា កាលមុត្តា ច សម្ពវា
អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច សដ្ឋតាសដ្ឋតា តថា ។
បញ្ញត្តិនាម្រូចានំ វសេន តិវិដា បិតា
បច្ចយា នាម បដ្ឋានេ ចតុវិសតិ សព្វថា ។

[៣៨] តត្ថ រូបធម្មា រូបក្ខន្ធារ, ចិត្តចេតសិកសង្ខារា ចត្តារោ
អរូបិនោ ឧន្ទា, និព្វានញោតិ បញ្ចវិធម្មិ អរូបន្តិ ច នាមន្តិ ច បរិច្ចតិ។

បញ្ញត្តិភេទោ

[៣៩] តតោ អវសេសា បញ្ញត្តិ បន បញ្ញាបិយត្តា បញ្ញត្តិ,
បញ្ញាបនតោ បញ្ញត្តិតិ ច ធុរិយា ហោតិ។

[៤០] កង់ ? តំតំភូតវិបរិណាមាការមុចាទាយ តថា តថា
បញ្ញត្តា ភូមិបព្វតាទិកា, សម្ពារសន្និវេសាការមុចាទាយ គេហវេ-
សកដាទិកា, ខន្ធបញ្ចកមុចាទាយ បរិសបុគ្គលាទិកា, ចន្ទាវដ្ត-
នាទិកមុចាទាយ ទិសាកាលាទិកា, អសម្ពុដ្ឋាការមុចាទាយ ក្រប-
តុហាទិកា, តំតំភូតនិមិត្តំ ការវេសេសព្វា ឧចាទាយ កសិណ-
និមិត្តាទិកា ចេតិ វេមាទិប្បភេទោ បន បរមត្ថតោ អវិជ្ជមាណបិ
អត្តប្បាយាការេន ចិត្តប្បាទានមារម្មណភូតា តំ តំ ឧចាទាយ
ឧបនិធាយ ការណំ កត្វា តថា តថា បរិកប្បិយមាណា សង្ខាយតិ
សមញ្ញាយតិ វោហរិយតិ បញ្ញាបិយតិ បញ្ញត្តិតិ បរិច្ចតិ។ អយំ
បញ្ញត្តិ បញ្ញាបិយត្តា បញ្ញត្តិ នាម។

[៤១] បញ្ញាបនតោ បញ្ញត្តិ បន នាមនាមកម្មាទិនាមេន
 បរិដិប័តា, សា វិជ្ជមានបញ្ញត្តិ អវិជ្ជមានបញ្ញត្តិ, វិជ្ជមានេន
 អវិជ្ជមានបញ្ញត្តិ, អវិជ្ជមានេន វិជ្ជមានបញ្ញត្តិ វិជ្ជមានេន វិជ្ជមាន-
 បញ្ញត្តិ, អវិជ្ជមានេន អវិជ្ជមានបញ្ញត្តិ ចេតិ ធាតុជា ហោតិ ។

[៤២] តត្ថ យទា បន បរមតត្ថោ វិជ្ជមានំ រូបវេទនាទី
 ឯតាយ បញ្ញាបេន្តិ, តទាយំ វិជ្ជមានបញ្ញត្តិ ។ យទា បន បរមតត្ថោ
 អវិជ្ជមានំ ភូមិបព្វតាទី ឯតាយ បញ្ញាបេន្តិ, តទាយំ អវិជ្ជមាន-
 បញ្ញត្តិតិ បរុច្ចតិ ។ ឧភិន្នំ បន វោមិស្សកវសេន សេសា យថាក្កម៌
 ធន្យភិញ្ញោ, ឥតិសន្តោ, ចក្ខុវិញ្ញាណំ, រាជបុត្តោតិ ច វេទិតព្វា ។

[៤៣] វេទិយោសានុសារេន សោតវិញ្ញាណាវិទិយា
 បរត្តានន្តប្បដ្ឋ- មនោទ្ធារស្ស គោចរា ។
 អត្តា យស្សានុសារេន វិញ្ញាយន្តិ តតោ បរំ
 សាយំ បញ្ញត្តិ វិញ្ញេយ្យា លោកសន្តេតនិម្មិតា ។
 ឥតិ អភិធម្មត្ថសន្តិហោ បច្ចុយសន្តិហាវិភាកោ នាម

អដ្ឋមោ បរិច្ឆេទោ ។

៩.នវមហិច្ឆេទោ

កម្មដ្ឋានសង្គហវិភាគោ

- [១] សមថវិបស្សនានំ ភាវនានមិតោ បរំ
 កម្មដ្ឋានំ បរក្ខាមិ ទិវិធម្មិ យថាក្កមំ ។

សមថកម្មដ្ឋានំ

[២] តត្ថ សមថសង្គហោ ភាវ ទស កសិណានិ, ទស អសុភា,
 ទស អនុស្សតិយោ, ចតស្សោ អប្បមញ្ញាយោ, ឯកា សញ្ញា, ឯកំ
 វវត្ថានំ, ចត្តារោ អារុប្បា ចេតិ សត្តវិធន សមថកម្មដ្ឋានសង្គហោ។

ចរិតភេទោ

[៣] រាគចរិតា ទោសចរិតា មោហចរិតា សទ្ធាចរិតា
 ពុទ្ធិចរិតា វិតក្កចរិតា ចេតិ ធម្មិធន ចរិតសង្គហោ។

ភាវនាភេទោ

[៤] បរិកម្មភាវនា ឧបចារភាវនា អប្បនាភាវនា ចេតិ
 តិស្សោ ភាវនា។

និមិត្តភេទ

[៥] បរិកម្មនិមិត្តំ ឧត្តហនិមិត្តំ បដិភាកនិមិត្តព្យោតិ តីណិ
និមិត្តានិ ច វេទិតព្វានិ ។

[៦] កង្កំ ? បឋវីកសិណំ អាចោកសិណំ តេជោកសិណំ
វាយោកសិណំ ជីលកសិណំ បីតកសិណំ លោហិតកសិណំ
ឌីនាតកសិណំ អាភាសកសិណំ អាលោកកសិណាព្យោតិ ឥមាជិ
ទស កសិណានិ នាម ។

[៧] ឧទ្ធុមាតកំ វិជីលកំ វិបុព្វកំ វិច្ឆិទ្កកំ វិក្ខាយិតកំ វិក្ខិត្តកំ
ហតវិក្ខិត្តកំ លោហិតកំ បុឡវកំ អដ្ឋិកព្យោតិ ឥមេ **ទស អសុភា**
នាម ។

[៨] ពុទ្ធានុស្សតិ ធម្មានុស្សតិ សង្ឃានុស្សតិ សីលានុស្សតិ
បាតានុស្សតិ ទេវតានុស្សតិ ឧបសមាទស្សតិ មរណានុស្សតិ
កាយគតាសតិ អានាថានុស្សតិ ចេតិ ឥមា **ទស អនុស្សតិយោ**
នាម ។

[៩] មេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ចេតិ ឥមា ចតស្សោ
អប្បមញ្ញាយោ នាម, ព្រហ្មវិហារោតិ ច បរុច្ចតិ ។

[១០] អាហារបេជិក្ខុលសញ្ញា ឯកា សញ្ញា នាម ។

[១១] ចតុតារុវវត្តានំ ឯកំ វវត្តានំ នាម ។

[១២] អាកាសានញ្ជាយតនាធម្មោ ចត្តារោ អារុប្បា នាមាតិ
សព្វថាបិ សមថដិទ្ទេសេ ចត្តាលីស កម្មជ្ជានានិ ភវន្តិ ។

សប្បាយភេទោ

[១៣] ចរិតាសុ បន ទស អសុភា កាយគតាសតិសង្ខតា
កោដ្ឋាសភាវនា ច រាគចរិតស្ស សប្បាយា ។

[១៤] ចតស្សោ អប្បមញ្ញាយោ នីលាទីនិ ច ចត្តារិ
កសិណានិ ទោសចរិតស្ស ។

[១៥] អានាថានំ មោហចរិតស្ស វិតក្កចរិតស្ស ច ។

[១៦] ពុទ្ធានុស្សតិអាធម្មោ ធម្ម សទ្ធាចរិតស្ស ។

[១៧] មរណាឧបសមសញ្ញាវវត្តានានិ ពុទ្ធិចរិតស្ស ។

[១៨] សេសានិ បន សព្វានិបិ កម្មដ្ឋានានិ សព្វេសម្បិ
សប្បាយានិ, តត្ថាបិ កសិណេសុ បុប្ផលំ មោហាចរិតស្ស, ខុទ្ទកំ
វិតក្កបរិតស្សេវាតិ ។

អយមេត្ថ សប្បាយភេទោ។

ភាវណាភេទោ

[១៩] ភាវណាសុំ សព្វត្ថាបិ បរិកម្មភាវណា លត្តតេវ, ពុទ្ធា-
នុស្សតិអាទិសុ អដ្ឋសុ សញ្ញាវត្ថានេសុ ចាតិ ទសសុ កម្មដ្ឋានេសុ
ឧបហារភាវណាវ សម្បជ្ជតិ, នត្ថិ អប្បនា។

[២០] សេសេសុ បន សមតិសកម្មដ្ឋានេសុ អប្បនាភាវណាបិ
សម្បជ្ជតិ ។

[២១] តត្ថាបិ ទស កសិណានិ អាណាចានញ្ច បញ្ចកដ្ឋ្យា-
និកានិ^២ ។

[២២] ទស អសុភា កាយគតាសតិ ប បឋមដ្ឋ្យានិកា។

[២៣] មេត្តាធម្មោ តមោ បតុក្កដ្ឋ្យានិកា។

១ សី. ភាវណាសុ បន ។ ២ សី. បញ្ចកដ្ឋ្យានិកា ។

[២៤] ឧបេក្ខា បញ្ចមជ្ឈានិកាតិ ធម្មិសតិ រូចាវចរជ្ឈានិកានិ
កម្មដ្ឋានានិ ។

[២៥] ចត្តារោ បន អារុប្បា អារុប្បជ្ឈានិកាតិ ។

អយមេត្ថ ភាវនាកេនោ ។

គោចរកេនោ

[២៦] និមិត្តសុ បន បរិកម្មនិមិត្តំ ឧគ្គហនិមិត្តញ្ច សព្វត្តាបិ
យថារហំ បរិយាយេន លត្តន្តេ ។

[២៧] បដិភាគនិមិត្តំ បន កសិណាសុភកោដ្ឋាសអាណា-
ចានេស្សេវ លត្តតិ, តត្ថ ហិ បដិភាគនិមិត្តមារត្ត ឧបចារសមាធិ
អប្បនាសមាធិ ច បវត្តន្តិ ។

[២៨] កថំ ? អាទិកម្មិកស្ស ហិ បថីមណ្ឌលាទីសុ និមិត្តំ
ឧគ្គណ្ហន្តស្ស តមារម្មណំ បរិកម្មនិមិត្តន្តិ បរិច្ចតិ, សា ច ភាវនា
បរិកម្មភាវនា នាម ។

[២៩] យទា បន តំ និមិត្តំ ចិត្តេន សមុគ្គហិតំ ហោតិ,
ចក្ខុនា បស្សន្តស្សេវ មនោទ្វារស្ស អាចាថមាគតំ, តទា
តមេវារម្មណំ ឧគ្គហនិមិត្តំ នាម, សា ច ភាវនា សមាធិយតិ ។

[៣០] តថា សមាហិតស្ស បនេតស្ស តតោ បរំ តស្មី
 ឧគ្គហានិមិត្តេ បរិកម្មសមាធិនា ភាវនមនុយព្ពានុស្ស យទា
 តប្បដិភាកំ វត្ថុធម្មវិមច្ចិតំ បញ្ញតិសង្ខាតំ ភាវនាមយមារម្មណំ
 ចិត្តេ សន្និសន្នំ សមប្បិតំ ហោតិ, តទា តំ បដិភាកនិមិត្តំ
 សមប្បន្ននិ បវច្ចតិ ។

[៣១] តតោ បដ្ឋាយ បរិបន្តិប្បហីនា កាមាវចរសមាធិ-
 សង្ខតា ឧបចារភាវនា និប្បន្នា នាម ហោតិ ។

[៣២] តតោ បរំ តមេវ បរិភាគនិមិត្តំ ឧបចារសមាធិនា
 សមាសេវនុស្ស រូចាវចរបឋមជ្ឈានមហ្មេតិ ។

[៣៣] តតោ បរំ តមេវ បឋមជ្ឈានំ អារដ្ឋនំ សមាបដ្ឋនំ
 អធិដ្ឋានំ វុដ្ឋានំ បច្ចវេក្ខណា ចេតិ ឥមាហិ បព្ពហិ វសិតាហិ
 វសីភូតំ កត្វា វិតក្កាទិកមោឡារិកង្គំ បហានាយ វិហារាទិ-
 សុខមដ្ឋបតិយា បទហតោ យថាក្កមំ ទុតិយជ្ឈានាទយោ យថា-
 រហមហ្មេតិ ។

[៣៤] ឥច្ឆេវំ បឋវីកសិណាទិសុ ធូរិសតិកម្មដ្ឋានេសុ
បដិភាគនិមិត្តមបលព្ភតិ។

[៣៥] អវសេសេសុ បន អប្បមញ្ញា សត្តបញ្ញត្តិយំ បវត្តនិ។

[៣៦] អាកាសវដ្ឋិតកសិណេសុ បន យំ កិត្យំ កសិណំ
ឧក្សាដេត្វា លទ្ធមាកាសំ អនន្តវសេន បរិកម្មំ ករោន្តស្ស
បឋមារុប្បមប្បេតិ។

[៣៧] តមេវ បឋមារុប្បវិញ្ញាណំ អនន្តវសេន បរិកម្មំ
ករោន្តស្ស ទតិយារុប្បមប្បេតិ។

[៣៨] តមេវ បឋមារុប្បវិញ្ញាណាភារំ បន "នត្តិ កិត្យំ" តិ
បរិកម្មំ ករោន្តស្ស តតិយារុប្បមប្បេតិ។

[៣៩] តតិយារុប្បំ "សន្តមេតំ, បណីតមេត" ត្ថិ បរិកម្មំ
ករោន្តស្ស ចតុត្តារុប្បមប្បេតិ។

[៤០] អវសេសេសុ ច ទសសុ កម្មដ្ឋានេសុ ពុទ្ធកុណាទិ-
កមារម្មណាមារព្ភ បរិកម្មំ កត្វា តស្មី និមិត្តេ សាធកម្មក្កហិតេ
តត្ថេវ បរិកម្មព្ភ សមាធិយតិ, ឧបបារោ ច សម្បជ្ជតិ។

[៤១] អភិញ្ញាវសេន បវត្តមាណំ បន រូចាវចរបញ្ចមជ្ឈានំ
 អភិញ្ញាចានកបញ្ចមជ្ឈានា វុដ្ឋហិត្វា អធិដ្ឋយ្យាទិកមាវដ្ឋេត្វា
 បរិកម្មំ ករោន្តស្ស រូចាទិសុ អារម្មណេសុ យថាវហាមប្ប្បតិ ។

[៤២] អភិញ្ញា ច នាម ៖

ឥទ្ធិវិធំ ទិព្វសោតំ បរចិត្តវិជាននា

បព្វេនិវាសានុស្សតិ ទិព្វបក្ខតិ បព្វុធា ។

អយមេត្ត គោចរភេទោ ។

និដ្ឋិតោ ច សមថកម្មដ្ឋាននយោ ។

វិបស្សនាកម្មដ្ឋានវិសុទ្ធិភេទោ

[៤៣] វិបស្សនាកម្មដ្ឋានេ បន សីលវិសុទ្ធិ ចិត្តវិសុទ្ធិ ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ
 កម្មវិវិវរណវិសុទ្ធិ មក្កាមគ្គញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បដិបទាញ្ញាណ-
 ទស្សនវិសុទ្ធិ ញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ចេតិ សត្តវិធឆន វិសុទ្ធិសង្កហោ ។

[៤៤] អនិច្ចលក្ខណំ ទុក្ខលក្ខណំ អនត្តលក្ខណញ្ចេតិ តីណិ
 លក្ខណានិ ។

[២៥] អនិច្ចានុបស្សនា ទុក្ខានុបស្សនា អនត្តានុបស្សនា
ចេតិ តិស្សោ អនុបស្សនា។

[២៦] សម្មសនញ្ញាណំ ឧទយព្វយញ្ញាណំ ភក្កញ្ញាណំ
ភយញ្ញាណំ អាឌីនវញ្ញាណំ និព្វិទាញ្ញាណំ មុច្ឆិតុកម្យតាញ្ញាណំ
បដិសម្ពាញ្ញាណំ សម្ពារុបេក្ខាញ្ញាណំ អនុលោមញ្ញាណាពោតិ ទស
វិបស្សនាញ្ញាណានិ។

[២៧] សុញ្ញតោ វិមោក្ខោ, អនិមិត្តោ វិមោក្ខោ, អប្បណិ-
ហិតោ វិមោក្ខោ ចេតិ តយោ វិមោក្ខា។

[២៨] សុញ្ញតានុបស្សនា អនិមិត្តានុបស្សនា អប្បណិ-
ហិតានុបស្សនា ចេតិ តីណិ វិមោក្ខមុខានិ ច វេទិតព្វានិ។

[២៩] កម្មំ ចាតិមោក្ខសំវរសីលំ ឥន្ទ្រិយសំវរសីលំ អាជីវ-
ចារិសុទ្ធិសីលំ បច្ចយសន្និស្សិតសីលពោតិ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ សីល-
វិសុទ្ធិ នាម។

[៣០] ឧបហារសមាធិ អប្បនាសមាធិ ចេតិ ធុរិយាបិ សមាធិ
ចិត្តវិសុទ្ធិ នាម។

[៥០] លក្ខណៈសប្បុរសប្បដ្ឋានបដ្ឋានវសេន នាម្យប បរិគ្គហោ
ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ នាម ។

[៥២] តេសមេវ ច នាម្យចានំ បច្ចុយបរិគ្គហោ កង្ខា-
វិតរណាវិសុទ្ធិ នាម ។

[៥៣] តតោ បរំ បន តថាបរិគ្គហិតេសុ សប្បច្ចុយេសុ
តេក្រមកសង្ខារេសុ អតីតាទិភេទភិណ្ណេសុ ខន្ធាទិនយមារត្ត កលាប-
វសេន សង្ខីប័ត្វា "អនិច្ចំ ខយដ្ឋេន, ទុក្ខំ ភយដ្ឋេន, អនត្តា
អសារកដ្ឋេនា"តិ អន្ធានវសេន សន្តតិវសេន ខណាវសេន វា
សម្មសនញ្ញាណោន លក្ខណាត្តយំ សម្មសន្តស្ស តេស្សេវ បច្ចុយវសេន
ខណាវសេន ច ឧទយព្វយញ្ញាណោន ឧទយព្វយំ សមនុបស្សន្តស្ស ច ៖

"ឱកាសោ បីតិ បស្សន្តិ អធិមោក្ខោ ច បគ្គហោ
សុខំ ញ្ញាណាមបដ្ឋាន- មហេក្ខា ច និកន្តិ បេ"តិ ។

ឱកាសាទិវិបស្សនុបក្កិលេសបរិបន្តបរិគ្គហាវសេន មគ្គាមគ្គលក្ខណា-
វវត្តានំ មគ្គាមគ្គញ្ញាណាទស្សនវិសុទ្ធិ នាម ។

[៥៤] តថា បរិបន្តិមុត្តស្ស បន តស្ស ឧទយព្វយញ្ញាណតោ
 បដ្ឋាយ យា វានុលោមា តិលក្ខណំ វិបស្សនាបរម្បរាយ
 បដិបទ្ឋន្តស្ស នវ វិបស្សនាញ្ញាណានិ បដិបទាញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ
 នាម ។

[៥៥] តស្សវំ បដិបទ្ឋន្តស្ស បន វិបស្សនាបរិចាកមាគម្ម
 "ឥនានិ អប្បនា ឧប្បជ្ជិស្សតី"តិ ភវន្តំ វោច្ឆិទ្ឋត្វា ឧប្បន្នមនោទ្វារា-
 វដ្ឋនានន្តរំ ទ្វេ តិណិ វិបស្សនាចិត្តានិ យំ កិត្តុំ អនិច្ចាទិ-
 លក្ខណាមារត្ត បរិកម្មោបចារានុលោមនាមេន បវត្តន្តិ ។

[៥៦] យា សិខាប្បត្តា, សា សានុលោមា សង្ខារុបេក្ខា
 វដ្ឋានកាមិនិវិបស្សនាតិ ច បវុច្ឆតិ ។

[៥៧] តតោ បរំ កោត្រភិច្ឆំ ជិត្វានមាលម្ពិត្វា បុថុជ្ជន-
 កោត្តមភិភវន្តំ, អរិយកោត្តមភិសម្ពោន្តព្វា បវត្តតិ ។

[៥៨] តស្សានន្តរមេវ មក្កោ ទុក្ខសច្ចំ បរិជានន្តោ សមុទយ-
 សច្ចំ បដហន្តោ, និរោធសច្ចំ សច្ចិករោន្តោ, មក្កសច្ចំ ភាវនាវសេន
 អប្បនាវីចិមោតរតិ ។

[៥៩] តតោ បរំ ទ្វេ តីណិ ដលចិត្តានិ បរត្តិត្វា^១ ភវដ្ឋចារោវ
ហោតិ, បុន ភវន្តំ វោច្ឆិត្វា បច្ចវេក្ខណាញាណានិ បរត្តន្តិ ។

[៦០] មគ្គំ ដលញ្ច និព្វានំ បច្ចវេក្ខតិ បណ្ឌិតោ
ហីនេ កិលេសេ សេសេ ច បច្ចវេក្ខតិ វាន វា ។
ធាតុសុទ្ធិកមេនេវ ភាវេតព្វោ ចតុត្ថិដោ
ញាណានុស្សនវិសុទ្ធិ នាម មគ្គោ បរិច្ឆតិ ។

អយមេត្ត វិសុទ្ធិកេនោ ។

វិមោក្ខកេនា

[៦១] តត្ថ អនត្តានុបស្សនា អត្តាភិវិវេសំ មញ្ជន្តិ សុញ្ញតា-
នុបស្សនា នាម វិមោក្ខមុខំ ហោតិ ។

[៦២] អនិច្ចានុបស្សនា វិបល្លាសនិមិត្តំ មញ្ជន្តិ អនិមិត្តានុ-
បស្សនា នាម ។

[៦៣] ទុក្ខានុបស្សនា តណ្ហាបណិដី មញ្ជន្តិ អប្បណិ-
ហិតានុបស្សនា នាម ។

១ សី. បរត្តិត្វា និវដ្ឋន្តិ ។

[៦៤] តស្មា យទិ វុជ្ជានកាមិនិវិបស្សនា អនត្តតោ វិបស្សតិ,
សុញ្ញតោ វិមោក្ខោ នាម ហោតិ មគ្គោ។

[៦៥] យទិ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ, អនិមិត្តោ វិមោក្ខោ នាម។

[៦៦] យទិ ទុក្ខតោ វិបស្សតិ, អប្បណិហិតោ វិមោក្ខោ
នាមាតិ ច មគ្គោ វិបស្សនាគមនវសេន តីណិ នាមាណិ លភតិ,
តថា ផលញ្ច មគ្គាគមនវសេន មគ្គវិជ័យំ។

[៦៧] ផលសមាបត្តិវិជ័យំ បន យថាវុត្តនយេន វិបស្សនានំ
យថាសកផលមប្បជ្ឈមាណម្បិ វិបស្សនាគមនវសេនេវ សុញ្ញតាទិ-
វិមោក្ខាតិ ច បវុច្ចតិ, អារម្មណវសេន បន សវសវសេន ច
នាមត្តយំ សព្វត្ថ សព្វេសម្បិ សមមេវ ច។

អយមេត្ត វិមោក្ខកេនោ។

បុគ្គលកេនោ

[៦៨] ឯត្ថ បន សោតាបត្តិមគ្គំ កាវេត្វា ទិដ្ឋិវិចិ-
កិច្ចាបហានេន បហិណាចាយគមនោ សត្តក្ខត្តបរមោ សោតាបន្នោ
នាម ហោតិ។

[៦៩] សកទានាមិមគ្គំ ភាវេត្វា រាគទោសមោហានំ
តនុករត្តា សកទានាមី នាម ហោតិ សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាកន្ធា។

[៧០] អនាគាមិមគ្គំ ភាវេត្វា កាមរាគព្យាថាទានមនវ-
សេសប្បហានេន អនាគាមី នាម ហោតិ អនាគន្ធា ឥត្តត្តំ។

[៧១] អរហត្តមគ្គំ ភាវេត្វា អនវសេសកិលេសប្បហានេន
អរហា នាម ហោតិ ឌីណាសវោ លោកេ អគ្គទក្ខិណោយ្យាតិ។

អយមេត្ត បុគ្គលភេទោ។

សមាបត្តិភេទោ

[៧២] ផលសមាបត្តិវិជីយំ^១ បនេត្ត សព្វេសម្បិ យថាសកដល-
វសេន សាធារណារ។

[៧៣] និរោធសមាបត្តិសមាបជ្ជនំ បន អនាគាមីនព្វេវ
អរហន្តានព្វា លព្ពតិ, តត្ថ យថាក្កមំ បឋមជ្ឈានាទិមហគ្គត-
សមាបត្តី សមាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋាយ តត្ថ គតេ សម្ព័រធម្មេ តត្ថ តត្ថេវ
វិបស្សន្តោ យាវ អាកិត្តញ្ញាយតនំ គន្ធា តតោ បរំ អធិដ្ឋេយ្យាទិកំ
បុព្វកិច្ចំ កត្វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជតិ, តស្ស ម្ពិដ្ឋំ

១ សី. ផលសមាបត្តិតោ ។

អប្បនាជវនានំ បរតោ វោច្ឆិជ្ជតិ ចិត្តសន្តតិ, តតោ និរោធសមាបន្នោ នាម ហោតិ ។

[៧៤] វុដ្ឋានកាលេ បន អនាគាមិនោ អនាគាមិដលចិត្តំ, អរហតោ អរហត្តដលចិត្តំ ឯកវារមេវ បវត្តិត្វា ភវដ្ឋចារតោ ហោតិ, តតោ បំ បច្ចវេក្ខណញ្ញាណំ បវត្តតិ ។

អយមេត្ថ សមាបត្តិភេទោ ។

និដ្ឋិតោ ច វិបស្សនាកម្មដ្ឋាននយោ ។

ឧប្បោសនា

[៧៥] ភាវេតព្វំ បនិច្ចេវំ ការវនាទ្ធយមុត្តមំ
បដិបត្តិវសស្សានំ បត្តយន្តេន សាសនេតិ ។

ឥតិ អភិធម្មត្ថសង្គហ កម្មដ្ឋានសង្គហវិភាកោ នាម

នវមោ បរិច្ឆេទោ ។

និកមនំ

(ក) ចារិត្តសោភិតវិសាលកុលោទយេន
 សទ្ធាភិវឌ្ឍបរិសុទ្ធកុលោទយេន
 នម្បវយេន^១ បណ៌ធាយ បរានុកម្បំ
 យំ បត្តិតំ បករណំ បរិនិដ្ឋិតំ តំ ។

(ខ) បញ្ចេន តេន វិបលេន ត មូលសោមំ
 ធិញ្ញាធិវាសមទិតោទិតមាយុកន្តំ^២
 បញ្ញាវនាតគណសោភិតលដ្ឋិតិកុ
 មញ្ញុ បញ្ញិតវោទយមដ្ឋលាយ ។

ឥតិ អនុវទ្ធាចរិយេន វចិតំ អភិធម្មតុសដ្ឋហំ នាម បករណំ ។

គន្តតោ បញ្ញាសាធិកានិ អដ្ឋសតានិ សមត្តានិ ។

អភិធម្មតុសដ្ឋហោ និដ្ឋិតោ ។

១ សី.នម្បវយេន , មហានិទ្ទេស.នម្បវយេន ។ ២ សី. មាយុកន្តំ ។